

LUCAS FLAMEND

HET ENDORFINE HERSTELPLAN

Integrale epigenetica in de praktijk
- Het endocannabinoïde-systeem -

EDITIE 2024

Onze westerse levensstijl gaat razendsnel en brengt veel stress met zich mee. Stress die we verdoven met troostvoeding, alcohol, medicijnen en verslavingen. Deze aanpak heeft op langere termijn een averechts effect. Het zorgt er namelijk voor dat de genen die processen zoals beloning, stressverwerking en immuniteit aansturen, minder goed functioneren.

De auteur beschrijft op een heldere manier hoe onze genen met elkaar verbonden zijn en hoe we de werking ervan kunnen 'resetten'. Dit proces van zelfherstel wordt centraal aangestuurd via het endorfine- en endocannabinoïde-systeem. Deze twee systemen maken ons niet alleen stressbestendiger, gelukkiger en meer verbonden met onszelf en de buitenwereld. Ze zijn tevens cruciaal om ons te beschermen tegen de typische welvaartsaandoeningen.

De auteur combineert op een unieke manier de inzichten van de epigenetica en psychotherapie. Het boek bevat een stappenplan om het proces van zelfherstel te optimaliseren. Een praktische handleiding voor wie kampt met angsten, trauma's, verslavingen, depressie, stress- en slaapproblemen, vermoeidheid, burn-out, overgewicht en een verzwakte weerstand. Het boek bevat voedingschema's en tal van casussen en praktijkvoorbeelden.

Lucas Flamend is HBO-bachelor verpleegkundige en heeft zich sinds 20 jaar gespecialiseerd in de wetenschap achter de integrale epigenetica, psychotherapie en traumaverwerking. Hij is ervaringsdeskundige op het gebied van trauma's, depressie, verslaving en stress. Inmiddels zijn heel wat mensen geholpen door deze methode die ook door artsen wordt toegepast.

VOORWOORD	11
HOOFDSTUK 1	
STRESS EN COMPENSATIE	14
• Te veel prikkels	16
• Voeding en alcohol	16
• Sociale media	18
• Games	18
• Medicijnen en drugs	19
• Stress compenseren heeft een omgekeerd effect	19
• Genot is geen geluk	21
• Stressgerelateerde klachten	22
HOOFDSTUK 2	
MET VALLEN EN OPSTAAN: EEN AUTOBIOGRAFIE	24
HOOFDSTUK 3	
HET VERHAAL VAN ONZE GENEN	34
• Resistentie is het gevolg van overstimulatie	36
• Het endorfinesysteem	37
• Endorfine	40
- Functies van endorfine	41
- Endorfineresistentie	42
- Factoren die het endorfinesysteem uitputten	43
- Het Fase model van het endorfinesysteem	44

- Hechting en onthechting	46
• Het endocannabinoïde-systeem	51
- De ontbrekende schakel	51
- De zoektocht	54
- Linolzuur	62
- Mag het iets minder vlees zijn?	75
- Laaggradige ontsteking	78
- Vreetbuien, eetstoornissen en verslavingen	82
- Epigenetica versus reguliere zorg	86
- Een andere kijk op glutathion en vitamine D	90
- BDNF	99
- AGE's	107
• Het endocannabinoïde-systeem en de darm	116
- Het darmmicrobioom	116
- De darm-brein as	117
- De darm-brein as en het endocannabinoïde-systeem	117
- De ontdekking van de Akkermansia muciniphila bacterie	119
- Zelfherstel door de lichaamseigen Akkermansia muciniphila bacterie	121
• Glutamaat	128
• GABA	130
• Dopamine	132
• Insuline	134
• Erfelijkheid: tijdelijk of permanent?	136
• Transgenerationele erfelijkheid van trauma's	138
• Het loslaten van negatieve ervaringen	140
• De weg naar herstel	142

HOOFDSTUK 4

DE BRAINQ-METHODE

	144
• Integrale epigenetica	145
• Het BrainQ-instituut	147
• Het intakeverslag	147
• Zelfherstel is streven naar evenwicht	148
• Het endorfine- en endocannabinoïde-systeem reguleren zelfherstel	148
• Zelfherstel begint met bewustwording	151
• Ontwennen	152

• Van afhankelijkheid naar gewoonheid	154
• Het basisdieet en het resetdieet	154
- Het basisdieet	159
- Het resetdieet	168
• Aanpassing van de levensstijl	190
• Psychofarmaca	
• De koolhydraten-valkuil	194
• Kruiden en ingrediënt-combinaties	198
- Glycine en magnesiumbisglycinaat	200
- Apigenine	202
- Pruikszam: <i>Herichium erinaceus</i>	203
- <i>Lactobacillus rhamnosus</i> GG	205
- <i>Rhodiola rosea</i> en <i>Rhodiola crenulata</i>	207
- Kaempferol	209
- Caryofylleen	216
- Fisetine	220
- PEA	225
- Glutathion	230
- Vitamine D	232
- Magnesium	238
- L-leucine en plantaardige eiwitpoeders	241

HOOFDSTUK 5

CASUSSEN

	256
• Yannick, meisje van 12 met ADHD, gameverslaving en sociaal isolement	259
• Jan, man van 65 met diabetes 2 en beginnende dementie	263
• Eva, meisje van 8 met chronische vermoeidheid	269
• Judith, vrouw van 74 met angst- en slaapstoornissen	272
• Peter, man van 43 met chronische pijnklachten, wil stoppen met oxycodon	274
• Petra, vrouw van 35 met vreetaanvallen, overgewicht en inslaapproblemen	279
• Katrien, vrouw van 63 met CVS, MCS en hypergevoeligheid voor geluid en geuren	286
• Katty, vrouw van 42 met rusteloze benen en burn-out	295
• Frederik, man van 23 met sport- en pornoverslaving en preoccupatie	300

• Erik, man van 53 met COPD	306
• Marleen, vrouw van 44 met ADHD, zware depressie en slaapproblemen	310
• Rudy, man van 38 verslaafd aan drugs, alcohol en porno	314
• Nicole, vrouw van 23 met ADHD	318

HOOFDSTUK 6

BEGRIPPENLIJST

• Exorfinen uit voeding	323
- Exorfinen gaan door de darmwand en de bloed-hersenbarrière	324
- Exorfinen en allergische aandoeningen	325
- Gluten-exorfinen	326
- Caseïne-exorfinen	328
- Soja-exorfinen	330
- Spinazie-exorfinen	330
• Microbiële exorfinen	331
- Deltorfine	331
- Dermorfine	332
• Exorfinenonderzoek	333
• Gluten, vroeger en nu	335
• Het verschil tussen A1- en A2-melk	338
• Soja, van diervoer naar mensenvoeding	345
• Het DPP-IV-enzym	346
- DPP-IV-functies	347
- DPP-IV-remmers	351
- Kenmerken van DPP-IV-deficiëntie bij baby's en kinderen	354
• Het endorfinesysteem	355
- De gaspedaal	355
- De rempedaal	356
- De dynamiek van het endorfinesysteem	358
• TRPV1-overgevoeligheid	358
• De wondere wereld van placebo en nocebo	364
- De werking van het placebo-effect volgens de farmacie	364
- Maar wat als de patiënt weet dat hij een placebo neemt?	365
- Het placebo-effect wordt geactiveerd door endorfine	365
- Het nocebo-effect	368
- Aangeleerde hulpeloosheid	369

HOOFDSTUK 7	370
CHECKLISTS	371
REFERENTIES	375
INDEX	415

VOORWOORD

Het leven van de westerse mens is complex. Om met die dagelijkse realiteit om te gaan kunnen we terugvallen op de neurale netwerken in onze hersenen. Die verwerken de informatie uit onze omgeving om ze daarna te vertalen in emoties en gedrag.

Hoe we ons voelen en hoe we op de omgeving reageren, is afhankelijk van de werking van ons neurobiologisch systeem. Endorfine maakt dat we ons gelukkig en verbonden voelen, dopamine zorgt voor aandacht en motivatie. De efficiënte werking van deze geluksstoffen is bepalend voor onze beleving en onze levenskwaliteit. Dat verklaart deels waarom sommige mensen weinig nodig hebben om zich gelukkig te voelen, terwijl anderen die schijnbaar alles hebben, zich onvoldaan en onrustig voelen. Ook de manier waarop we met stress omgaan, en onze allergische aanleg hebben een neurobiologisch component. Er zijn heel wat factoren die het verschil maken. Erfelijkheid en opvoeding spelen een rol, maar ook onze levensstijl, voeding en de kwaliteit van onze relaties zijn bepalend.

U en ik leven in een maatschappij die veel van ons vergt. Om de stress die dat met zich meebrengt, en alle prikkels die op ons af komen, de baas te kunnen nemen we onze toevlucht tot middelen die het leven wat aangener maken. Alcohol bijvoorbeeld, of 'troostvoeding'. Een aanpak die werkt, tot op zekere hoogte. Tot we slaapproblemen krijgen, depressief worden, angststoornissen of andere stressgerelateerde klachten ontwikkelen.

Dat een levensstijl met gezonde voeding, voldoende beweging en niet al te veel excessen bevorderlijk is voor onze gezondheid, weten we allemaal. Toch leven we vaak anders. Deels omdat de huidige gezondheidszorg snelle oplossingen aanbiedt, met een medicijn voor zowat ieder probleem. Dat er altijd wel een 'back-up-middel' voorhanden is, maakt dat we minder verantwoordelijkheid hoeven te nemen voor onze levensstijl. Waarom zouden we werken aan de oorzaak van een probleem, zolang er middelen beschikbaar zijn die de symptomen kunnen wegwerken? Maar, net als bij alcohol of troostvoeding, werkt ook deze aanpak slechts tijdelijk. Onze genen raken ontregeld, niet alleen door de stress op zich, maar vooral door de manier waarop we stress proberen te compenseren.

Dat we niet altijd gezond leven, is ook een gevolg van onze erfelijke voorprogrammering. Onze hersenen zijn voortdurend op hun hoede voor gevaar in onze omgeving, ook wanneer daar objectief gezien geen reden toe is. Dat is een overlevingsstrategie, die bijzonder nuttig was in een vijandige omgeving met roofdieren en stammenoorlogen. Helaas blijven onze hersenen op dezelfde manier werken, terwijl onze leefwereld compleet veranderd is. Onze omgeving is al lang niet meer 'levensgevaarlijk' in de primaire zin van het woord. Maar de complexe maatschappij van vandaag is in zekere zin nog gevaarlijker. Onze hersenen hebben moeite om de voortdurende stroom aan informatie en prikkels te verwerken, en daarom gaan we op zoek naar middelen en/of gedragingen die ons kunnen verdoven. Dat kan een stuk taart zijn, een pizza, een ijsje, een slaap- of kalmeerpil, een glas wijn of een ander genotsmiddel. Helaas hebben deze middelen als neveneffect dat ze de hoeveelheid glutamaat in ons lichaam verhogen, een stof die net zorgt voor meer stress, onrust en angst.

Onze genen werken als een soort feedbacksysteem. Ze reageren op onze omgeving en houden onze lichamelijke en geestelijke functies in evenwicht. Hebben we stress, dan wordt er bijvoorbeeld meer endorfine geactiveerd. Nu hebben we de mate waarin het lichaam het evenwicht kan herstellen, voor een deel zelf in de hand. We hoeven niet per se ziek te worden van stress, zolang we ervoor zorgen dat het feedbacksysteem zo goed mogelijk kan functioneren.

Die nauwkeurige afstemming tussen onze genen en de omgeving wordt mogelijk gemaakt door het endorfine- en endocannabinoïde-systeem. Deze 'master regulerende systemen' staan aan de top van de hiërarchie wat betreft zelfherstel. Ze reguleren niet alleen onze capaciteit om te gezond te zijn en te overleven, maar tevens factoren zoals geluksbeleving, empathie, verbondenheid, aandacht, motivatie, energie, immuunregulatie en onze kansen om kanker te voorkomen en te overwinnen. Raakt het endorfine- en endocannabinoïde-systeem uit evenwicht, dan ontwikkelen we allerlei chronische en psychische aandoeningen die typerend zijn voor onze moderne wereld.

Willen we niet de symptomen, maar wel de oorzaken aanpakken, dan is een aanpassing van onze levensstijl nodig. Alle factoren die het zelfherstel in de

weg staan, vragen om aandacht. Veel van onze problemen ontstaan vanuit dezelfde dynamiek. Eens we het feedbacksysteem optimaliseren, kan het lichaam zichzelf beter corrigeren. Eigenlijk moeten we alleen stoppen met het dwarsbomen van dat systeem.

Dit boek is geschreven voor zorgverleners, maar kan ook nuttig zijn voor de leek die zich wil verdiepen in de dynamiek van de integrale epigenetica. In hoofdstuk 2 beschrijf ik mijn eigen levensloop, en hoe de epigenetica mijn leven een andere wending gaf. Ik had een paar crisissen én enkele ervaringen met inadequate zorgverlening nodig om tot inzicht te komen en zélf aan de slag te gaan. In hoofdstuk 3 wordt de werking van het endorfine- en endocannabinoïde-systeem en de integrale epigenetica beschreven. Hoofdstuk 4 beschrijft de door mij uitgewerkte BrainQ-methode. In hoofdstuk 5 leest u casussen van cliënten die hun klachten zagen verbeteren na een epigenetische behandeling. Verdere verdieping vindt u ten slotte in hoofdstuk 6.

BrainQ, het opleidingscentrum dat ik heb opgericht, is ontstaan vanuit het inzicht dat het lichaam over een zelfregulerende intelligentie beschikt. We kunnen de intelligentie van dat systeem waarschijnlijk nooit helemaal doorgronden, maar we kunnen wel observeren en inventariseren welke factoren het zelfherstel bevorderen. Elk stukje dat de puzzel helpt te vervolledigen, is daarbij nuttig. Want het gaat om verbanden, niet om losstaande feiten.

TREFWOORDENINDEX

#

1,25(OH)2D, 235
 1,25-dihydroxy-vitamine D, 235
 25(OH)D, 235
 25-hydroxy-vitamine D, 235
 2-AG, 51-52, 91-92, 100, 102, 177, 211, 213, 215,
 221, 236, 257, 306-307
 3-nitrotyrosine, 222
 8-isoprostane, 225

A

aa1-, as2- en κ-caseïne, 173
 A1- en A2-melk, 8, 183, 322, 338-340
 A1-melk, 326, 338-343
 A1-zuivelproducten, 159
 A2-melk, 8, 183, 322, 326, 338-344
 A2-zuivel, 159-160, 186, 343, 344
 A2-zuivelproducten, 159
 Aandacht, 11-13, 22, 27, 56, 60, 87, 100, 103, 145,
 153, 168, 191, 201, 203, 210, 216-217, 229, 262,
 286, 316, 319-320, 340, 355, 366
 aandachts- en concentratiestoornissen, 22
 aandachtsproblemen, 60, 355
 aangeleerde hulpeloosheid, 8, 46, 367, 369
 aardappelen, 75, 106, 110, 113, 135, 153, 156-157,
 183, 189, 190, 195-196, 255-256, 308
 aardappelpuree, 189
 aardbeien, 165, 175, 220
 abonnement, 182
 abonnementsgeneeskunde, 87
 abortus, 295
 ACE-remmers, 329
 ACTH, 131, 315, 332-333
 ADD, 26, 32, 52, 261
 Aderverkalking, 64, 69, 70, 161, 169, 208, 214,
 222
 ADHD, 61, 86, 100, 103, 104, 123, 131, 132-143,
 159, 171, 201, 205, 206, 256, 259, 261, 262, 301,
 303, 310, 316, 318, 320, 327, 330, 349, 355, 356,
 ADHD-achtige kenmerken, 61, 103, 135, 201,
 355-356
 ADHD-kenmerken, 45, 279, 349
 ADHD-kinderen, 43, 327, 330
 ADHD-medicatie, 132, 260
 Advanced Glycation End-products, 215
 Afbouwen, 31, 55, 193-220, 259, 266-268, 274,
 277, 279, 298, 305, 311, 314
 Afbouwstrip, 192, 304, 313
 afbraak door DPP-IV, 349
 afbraak van de exorfine, 305, 317, 344, 347
 Afbraak van eotaxine, 348
 Afbraak van het kentsin-eiwit, 348
 afbraak van kankercellen, 222
 Afbraak van neuropeptide Y, 347
 afgebroken zwangerschap, 345
 afkickverschijnselen, 201, 274

afname van de kwaliteit van de spermacellen,
 329
 afname van spiermassa, 332
 afsterven van longweefsel, 306
 aftakeling van het brein, 346
 Afvallen, 66-67, 124, 154, 172, 184, 190, 195,
 283-284, 302, 307, 309
 AGE's, 62, 107-110, 155, 155-178, 189, 215, 222
 Agitatie, 83, 201, 240, 290
 Agressief, 130, 269
 Aids, 214, 350
 Airfryers, 173
 Akkermansia, 119-126, 169, 206, 211, 262, 268
 Akkermansia muciniphila, 206, 211, 262,
 Albumine, 324
 Alcohol, 17, 19, 23, 30, 35, 39, 43, 52, 61, 75, 84,
 86, 102, 105, 118, 126, 130, 132, 138, 140, 153, 170,
 179, 188, 191, 218, 223, 231, 238, 249, 257, 273,
 285, 299, 305, 308-309, 317, 357, 358, 363
 Alcoholgebruik, 223
 Alcoholverslaafden, 231
 Alfanoleenzuur, 78, 85, 101, 107, 175, 185, 229
 Algenolie, 168
 Allergie, 23, 29, 41, 45, 61, 102, 130, 206-207,
 223, 259, 262, 270, 287, 296, 316, 325, 327, 329,
 335, 350-351, 355
 allergische aandoeningen, 23, 41-42, 60, 120,
 130, 223, 320, 323
 allergische aanleg, 11, 146, 325-326
 allergische reacties, 348
 aluminium, 167
 alvleesklier, 268
 alzheimer, 45-46, 61, 123, 134, 150, 161, 169,
 203-205, 208, 222, 227-231, 239, 263, 348
 amalgaam, 353
 amandelbrood, 187
 amandelen, 74, 110, 157, 173, 175, 237, 255, 310
 Amandelolie, 73
 Amarant, 74
 AMPK-enzym, 207-208
 AMPK-enzymactiviteit, 207
 Amylase, 346
 amyloïde-eiwit, 348
 anabole (spieropbouwende) effecten, 245
 anaërobe aanmaak van energie (ATP), 346
 Ananas, 255
 Anandamide, 20, 37-38, 41, 48-57, 84-102, 118,
 126, 130-132, 140, 177, 211-215, 221, 226, 257, 289,
 306-307, 311
 Angina, 352
 Angiogenese, 223, 351
 angiotensine I converterend enzym (ACE), 329
 angiotensine II, 329
 angst, 11, 12, 19, 22, 25, 28, 32, 42, 50-52, 61,
 76, 126, 131, 139, 140, 146, 166, 170, 193-194,
 201-202, 213, 217, 257, 272-292, 297
 angst reguleren, 332
 angstaanvallen, 313
 angstgevoelens, 216, 299, 332
 angststoornissen, 11, 12, 42, 44-45, 52, 146, 170,

193, 201, 290, 356, 362
 angststelsel, 292
 Ansjovis, 81, 166, 252
 anorexia nervosa, 347
 anti-aging, 41, 106, 123, 149, 175, 201, 210, 221, 251, 257
 anti-aids'-enzym, 350
 Anti-amylase activiteit, 346
 antibacteriële werking, 214, 297, 354
 antibeloning, 35, 39, 83-84, 128, 130, 152, 195, 280, 356, 361
 antibeloningseffecten, 130, 152, 154, 195, 280
 antibiotica, 80, 94, 120, 166, 170, 206, 236, 287, 343, 354
 antibioticagebruik, 343
 anticonceptiepil, 44, 330, 345
 antidepressieve werking, 99, 124, 211, 220
 antidepressiva, 26, 30-31, 55, 86, 99, 102, 105, 127, 135, 170, 176, 192, 194, 197, 200-203, 208, 213, 216, 218, 220-221, 266, 276, 284, 295, 301, 302-305, 312-317, 359, 363, 365
 antidiabetica, 122, 150
 anti-epileptica, 94, 132, 220
 anti-epileptische werking, 229
 anti-kankerroutes, 149
 antikankerwerking, 223
 antinutriënt, 346
 antioxidanten, 91, 212, 220, 222, 339
 antioxidanten uit groenten en fruit, 339
 antioxidant-enzymen, 91, 131, 222, 225
 antioxidantwerking, 91, 107, 186, 212
 antiprotozoale functie, 215
 antipsychotica, 43, 135, 170, 192-193, 197, 220, 263, 264, 266, 268
 antistoffen, 206-207, 223, 327, 335, 351-352
 antistoffen tegen het DPP-IV/CD26-enzym, 351
 antistof-reacties, 351
 Anti-trypsine activiteit, 346
 Apigenine, 48, 107, 141, 191, 202-203, 221, 262, 268, 273, 278, 280, 286, 293, 298, 313, 317, 321, 360, 364
 Apneu, 329, 354
 Apoptose, 348
 appelen, 75, 113, 156-157, 189-190, 196, 220, 255
 Arachideolie, 73, 110, 160, 179
 Arachidonzuur, 52, 62, 67, 71-72, 78, 80, 85, 107, 159, 160, 167-170, 174, 179, 182, 184-186, 220, 228, 242, 246, 278, 281, 305, 309, 363
 arginase-enzym, 326
 aromatase-enzym, 90
 arseen, 189
 arteriosclerose, 61, 70, 176
 artrose, 61, 218, 222
 aspartaam, 114, 135
 aspergillus, 44, 215
 Aspergillus flavus, 215
 Aspergillus niger, 215
 Aspirine, 128, 224
 Astma, 23, 38, 41-42, 45, 102-103, 124, 131, 146, 206, 213-214, 223, 307, 323, 325, 335, 348, 350-351, 354-355
 Atherosclerose, 120, 208, 214, 222, 348
 ATP, 123, 177, 240, 281, ATP-depletie, 240
 Autisme, 25-27, 32, 98, 120, 123, 171, 205-206, 261, 321, 329, 351
 autistische kenmerken, 25, 43, 261, 303
 autofagie, 222
 auto-immuunaandoeningen, 131, 351
 averechts reageren, 277, 289, 361
 avocado, 73, 85, 110, 156, 160-161, 171-172, 178, 197, 255, 262, 298, 308
 avocado-olie, 73, 85, 156, 160-161, 171-172, 262, 284-285, 298, 308
B
 B streptokokken, 352
 B12-deficiëntie, 346
 Baarmoeder, 223, 310
 Baarmoederkanker, 223
 bacterieel DNA, 236
 bacterie, 43, 49, 76, 92, 119, 121-124, 205-211, 214, 232, 236, 268, 346
 bacteriën in de mond en de keelholte, 349
 bacteriestam, 205-206
 badzout, 241
 bakken op hoge temperaturen, 172-173
 bananen, 95, 165
 barbituraten, 43
 basaal metabolisme, 284
 basisdieet, 53, 62, 77, 145, 154, 158-159, 168, 171-172, 190, 249, 262, 270, 281, 293, 298, 312, 321
 Basmatirijst, 189
 Bayer, 155, 1667
 BCAA's (Branched Chain Amino Acids), 249
 B-cellen, 351
 BDNF, 41, 61, 99-107, 161, 190, 196, 203-204, 209-216, 220-221, 237, 257, 273, 284-285, 305-307, 309, 311, 313, 317
 Bedplassen, 318, 320
 Beenderen, 297, 352, 362
 beginnende dementie, 205, 256, 263, 308
 behandelen vanuit oorzaken, 150
 behoefte om te ontsnappen, 20
 belonings- en stressstelsel, 22, 29, 353
 beloningseffecten, 130, 152, 154, 195, 280
 beloningsfactoren, 358
 beloningssysteem, 20-21, 35, 83, 128-129, 133, 135, 143, 151-152, 201, 207, 279, 355-356, 360
 benzodiazepines, 43, 93, 132, 192, 194, 197, 214, 220, 264, 274
 Berberine, 353
 bereidingswijze van voeding, 172
 beroerte, 347
 beschadigde cellen, 221

- beschermen tegen virussen, 350
 bespoten gewassen, 188
 bèta-amyloïde, 230
 bèta-caseïne, 338
 bevredigende sociale contacten, 20
 bewaarstof in sommige vaccins, 352
 bewegen, 27, 86, 190, 236-237, 245, 283, 303, 307, 309
 beweging, 11, 20, 27-28, 44, 50, 93, 106, 133, 135, 142, 148, 197, 246-247, 257, 277, 299, 301, 317, 345
 bewerkt voedsel, 305
 bewerkte producten, 190
 bewerkte voeding, 16, 48, 62-63, 66, 68, 73, 85, 88, 104, 108, 110, 135, 155-156, 158, 160, 162, 164, 167, 171, 174, 177, 197, 237, 257, 262, 266, 270, 273, 285, 352
 bewerkte witte rijst, 189
 bewustwording, 144, 151
 bier, 16, 106, 157, 163, 167, 189, 195, 263, 308, 336
 Bifidobacterium infantis, 76, 169
 Bijnyieruitputting, 316, 332, 335, 356
 Bijwerkingen, 26, 82, 87-89, 99, 170, 175, 182, 192, 194, 199, 205, 217, 263, 266, 368
 bimodale switchers, 278, 293, 361, 364
 bindweefsel, 224, 352
 biologisch determinisme, 181
 biologisch vlees, 78, 159, 167, 183, 270
 biologische en niet-biologische melk
 Biologische gewassen, 343
 biologische landbouw, 167, 183
 biologische stressor, 297
 biologische voeding, 94, 104, 116, 155, 268
 biologische wijn, 188, 308
 biologische, koudgeperste oliën, 172
 biomarker voor ernstige COVID-19, 353
 bipolaire stoornis, 84, 216, 327
 Bisphenol A, 166
 Bitterzout, 241
 black-out, 292
 Blauwe Zones, 78, 169, 174, 179, 242
 Bloeddruk, 52, 58, 61, 94, 132, 165, 169, 263, 266, 329
 Bloeddrukverlagend, 165
 Bloedglucoseregulatie, 245
 bloed-hersenbarrière, 202, 222, 324, 332
 bloedklonters, 214, 347
 bloedplasma, 347
 bloedstollingseiwit, 347
 bloedsuikerwaarden, 213, 266
 bloedvaten, 58-59, 70, 81, 162, 172, 214, 219, 223, 347, 351, 353
 Boekweit, 74
 Boerenkool, 76, 209, 255
 Bloemkool, 156, 255
 blootstelling aan scherprikkels, 191
 blowen, 306
 BMI, 106, 156, 306, 308
 Boeddha-neurotransmitter, 16, 130
 Bomen, 13, 21, 151, 191, 299
 Bonen, 76, 113, 156, 209, 241, 248, 255, 345
 Borderline, 61, 311, 362
 borium , 267, 277, 308-309, 321, 364
 Borrelia, 43, 92
 Borrelnootjes, 249
 Borstkanker, 166, 223, 330
 Borstvoeding, 124, 146, 259, 295, 296-297, 300, 330
 Boswandelingen, 317
 Botbreuken, 224, 349
 Botdichtheid, 224
 Boter, 17, 73, 81, 85, 90, 108, 110, 112-113, 156, 160, 162, 173, 237, 255
 Botervis/botermakreel, 81
 Botgroei, 332
 Botmassa, 224
 Botontkalking, 332
 Bourgondiër, 263
 BPA, 166
 Bradykinine, 353
 BrainQ, 13, 32, 54-55, 129, 144, 147, 261, 266, 305, 313, 358, 371
 BrainQ-methode, 13, 54
 BrainQ-opleidingen, 55, 147
 brandend maagzuur, 240, 257
 breinatrofie, 346
 brie, 112, 145, 148, 173, 344
 brijige ontlasting, 339, 344
 bruin vetweefsel, 219
 bruine rijst poeder, 250
 Bruine rijst, 74, 250, 254
 bruine vetcellen, 51, 58-59, 61-62, 64-65, 82, 122, 282-283, 285
 buikkrampen, 295, 297
 buikpijn, 339
 buikvet, 66-67, 122, 135, 165, 169, 173, 195, 219, 229
 burn-out, 16, 22, 27, 43, 256, 295-298, 303, 316-317
- C**
 C3a-receptoren, 328
 Cacaoboter, 73, 252
 Cadmium, 354
 Cafeïne, 166, 285, 363
 cafeïnevrije koffie, 166, 285
 calcidiol, 95, 235
 calcitriol, 235
 calcium, 92, 164, 200, 232-235, 239, 241, 297, 325, 346
 calciumantagonist, 239, 241
 calorierestrictie, 117, 122, 125, 137, 156, 222, 271, 283, 359
 Camembert, 251
 cannabinoïde-receptoren, 51

candida, 44, 215
cannabis, 19, 43, 48, 51-52, 56, 84, 86, 102, 105, 130, 132, 158, 188, 216, 218, 314
capsaicine, 363
cardiovasculaire aandoeningen, 80, 161, 186, 214
cariës of tandbederf, 349
caryofylleen, 48, 54, 141, 216-218, 220, 225, 268, 278-279, 284, 286, 298, 305, 317, 321, 364
caseïne, 186, 212, 266, 270, 315, 323, 325, 328, 330-331, 338-344, 348, 352, 354, 368
caseïne-exorfinen, 315, 325, 328, 330-331, 339, 344, 354, 368
Caseïne-exorfinen uit koemelk, 354
caseïne-exorfinenintolerantie, 354
cashewnoot, 74, 110, 173, 252
casomorfine-1-3, 340
casomorfine-1-4 amide, 340
casomorfine-5, 323, 329, 340
casomorfine-7, 329, 339-342
casomorfine-8, 325, 329, 340, 343
casoxine C, 328
cayennepeper, 363
CB1- en CB2-receptoren, 52, 69, 92, 150, 215, 225-226, 282, 298
CB1-overstimulatie, 48, 52, 58, 66, 68, 158-159, 162, 174, 177, 219, 228-229, 247, 267, 276, 285, 306
CB1-receptoren, 50, 52, 58, 63, 64-65, 68-69, 70, 78, 82, 84-85, 91, 109-110, 118, 120, 125, 135, 150, 152, 157-158, 161-162, 165, 169-172, 174-177, 185, 195-196, 215-219, 223, 228, 236, 261, 264, 267, 280, 282, 303, 362
CB2-activator, 217, 225
CB2-receptoren, 52, 59, 63, 65, 68-69, 85, 91-92, 118, 150, 152, 177, 215-220, 228, 261, 276, 282, 298
CBD, 54
CD26, 350-351, 353
Celdood, 348
celdood van kankercellen, 348
celgroei en -herstel in het longweefsel, 307
celkern, 58, 93, 118, 235-236, 249
cellulair recyclingprogramma, 222
cellulaire opname van cysteïne, 343
cellulaire opname van vitamine D, 253
cellulaire werking, 346
celmembranen, 228, 239-240
champignons, 90, 156, 159, 284
charcuterie, 167, 187
checklist, 129, 147, 261, 371
chelatiemiddel, 276
chemo, 88, 123, 170, 174, 202, 363
chemokines, 224,
chemotherapie, 88, 123, 363
chiazaad, 74, 85, 168, 175, 250
chiazaadpoeder, 250
chilipeper, 363
chips, 16, 55, 68, 71, 106, 110, 157, 189, 249
Chitosan, 354
Chocolade, 16, 20, 160, 189
Chocopasta, 263, 300
Cholecystokinine, 353-354, 367-368
Cholesterol, 52, 58, 61, 63-64, 69-70, 80, 82, 92, 108, 122, 162, 169, 176, 214, 219, 266, 332, 352
Cholesterolverlagers, 353
Cholinesteraseremmer, 263
chronisch moe, 269, 366
chronische aandoeningen, 23, 29, 36, 108, 138, 143, 150, 177, 209, 258
Chronische en acute ontstekingen, 59, 227
chronische en psychische aandoeningen, 12, 142
chronische hongergevoel, 195, 219, 347
chronische hyperglutamaat, 83, 170, 210, 266, 320
chronische longziekte, 306
chronische nieraandoeningen, 222
chronische ontsteking, 64, 70, 150, 203, 215, 222, 224
chronische pijn, 42-43, 160, 170, 201, 227, 238, 256, 274, 333, 353, 358, 363
chronische pijnklachten, 227, 257, 274, 353, 358, 363
chronische vermoeidheid, 45, 171, 256, 269-270, 331-332, 335
citroensap, 110, 165, 189-190
co-enzym Q10, 210
cocaïne, 43, 218, 306, 314
codeïne, 44
coeliakie, 264, 338
Cognitieve functies, 103, 204-205
cognitieve gedragstherapieën, 289
colitis, 205
Colitis ulcerosa, 205
collageen en elastische weefsels, 348
Collageen hydrolysaat, 352
collageen in rundsvlees en tonijn, 352
combinatie suiker/vetten, 189
comfortgeneeskunde, 145
computerspelletjes, 15, 18, 30, 43, 260, 316
concentratie, 15, 22, 66, 92, 98-99, 101-103, 108, 119, 120, 124, 126, 132, 161, 167-168, 175, 184, 187, 188, 195, 199, 201-202, 207, 209, 217, 220, 229-231, 238-241, 259, 260, 276, 300, 303, 320-321, 324, 327, 330, 334, 338, 341, 343-345
concentratieproblemen, 132, 300, 320
constipatie, 165, 330
constitutie, 31, 193, 371
contact met de natuur, 20
controleverlies, 292
convulsieaanvallen, 239
COPD, 99, 207, 215, 224-225, 256, 306-309, 351
Cornflakes, 113, 157, 189, 197
Corona, 47, 68, 87, 89, 91, 96, 156, 181, 183
CoronacomPLICaties, 96, 150

Coronacrisis, 47, 91, 181
 corona- en griepvirus, 68
 corona-infectie, 89
 coronamaatregelen, 183
 corona-onderzoeken, 96
 coronapatiënten, 156
 coronasympptomen, 96
 Corporate Europe Observatory, 243
 Cortisol, 57, 67, 135, 141, 206, 292, 315, 332, 350, 356
 Cortisolresistentie, 207-208, 316
 Cortisonpreparaten, 197, 353
 COVID-19, 87, 92, 155, 214, 307, 353
 COX-2, 224
 COX-enzymen, 213
 Crashdieet, 76, 285, 308
 Creatief, 262
 Creatinine, 232
 CRH-stresshormoon, 347, 354
 crisisinterventie-enzym, 230
 Croissant, 71, 113
 CRP-waarde, 266
 CVA, 61, 347
 CVS, 45, 61, 141, 170, 210, 231, 256, 261, 269-270, 286-293, 301-302, 320, 333, 347, 351, 356, 361-362
 Cysteïne, 92, 97, 98, 186, 224, 230, 250, 327, 339, 343
 Cytochrofine, 324
 Cytokine, 38, 184, 223, 224, 354
 Cytomegalovirus, 214

D

Daadkracht, 56, 153, 316
 Darmbacteriën, 116, 119, 169, 232, 236, 268
 darm-brein as, 117
 darmen, 211, 296, 310, 314, 339
 darmflora, 52, 64, 77, 92, 94-95, 97, 100, 116-128, 164-170, 189, 197, 205, 211, 228, 232, 236, 262, 268-269, 287, 344
 darmkanker, 123, 127, 167, 181, 212, 223
 darmkrampen, 310, 355
 darmontstekingen, 61, 120, 124, 224, 227, 348, 355
 darmslijmvlies, 228
 darmwand, 58, 95, 116-127, 187, 189, 205, 228, 232, 236, 324-325, 332, 346, 354, 363
 deficiënte DPP-IV-enzymwerking, 348, 350
 deficiëntie van DPP-IV, 223, 229
 deficiëntie van DPP-IV-enzymen, 229
 degeneratieve aandoening, 45, 61, 80, 109, 123, 134, 161, 169-170, 204-205, 208, 227, 229, 231, 267, 308
 DEHP, 102-105
 delta- en de kappa-opioïde-receptoren, 275
 deltorfine, 331-335
 dementie, 64, 69, 88, 99, 204-205, 263-269, 308

dementie- en diabetesklachten, 263, 269
 Dementie in het beginstadium, 265
 Deodorant, 167, 354
 Depressie, 11, 18, 22, 26, 38, 41, 44-45, 49, 52, 61, 86, 99-100, 105-106, 124, 143, 159, 170-171, 176, 196, 201, 203, 205, 207-208, 210-211, 216-217, 220, 223, 231, 240, 256-257, 261, 279, 290, 294, 304, 310-312, 327, 329, 333, 340, 349, 351, 356, 361
 Depressie door stress, 205
 Depressiviteit, 267
 Dermatitis, 227
 Dermorfine, 331-335
 destructieve partnerrelatie, 30
 dextro-amfetamine, 43, 102, 105, 132, 216, 276
 D-glutamaat, 163-164
 DHA, 78, 80, 101, 107, 175, 185-186, 217, 229, 257
 DHA-concentratie in de hersenen, 229
 DHEA, 315
 Diabetes, 22, 27, 42, 52, 61-63-64, 69, 80, 99, 120, 122, 125, 126-127, 134, 143, 150, 161, 169-171, 177, 184-185, 193, 195-196, 200-201, 206, 214-215, 229, 231, 238, 256-257, 262-269, 327, 338, 348, 350-351, 353, 356
 diabetes type 1, 134, 200, 327, 338
 diabetes type 2, 63, 69, 122, 126, 134, 143, 150, 195, 200-201, 206, 222, 256-257, 263, 267, 350
 diabetes type 3, 69, 99, 134, 195, 264
 diabetische neuropathie, 222
 diarree, 206, 238-239, 310, 314
 dierlijke eiwitten, 76, 78, 185, 243, 250, 353
 Dierlijke voeding, 76, 173, 179, 241
 dikke darm, 89, 119, 125, 165, 205, 346
 Dioxine, 44
 DNA, 90, 108, 116, 118, 123, 136, 161, 210, 214, 216, 221-222, 236, 249
 DNA-herstel, 123
 DNA-mutaties, 108
 DNA-schade, 221-222
 dood van angst en wanhoop, 368
 doorlaatbaarheid van de darmwand, 121, 127, 189
 doorslaapkwaliteit, 363
 doorslaapmiddel, 105, 191, 305
 doorslaapproblemen, 22, 105, 204-205, 284
 doorslapen, 61, 281, 284, 364
 dopamine, 11, 16-17, 18, 21, 27, 34-49, 53-68, 83-86, 91, 100, 102, 108, 128, 132-133, 135, 138, 151-153, 157, 177, 180, 191, 193-194, 196, 203, 211-212, 216, 218, 220, 229, 239, 261-262, 275-277, 280, 284, 288, 297-298, 303-304, 316-317, 320, 326, 330, 355-356, 358, 360-361, 366, 368, 371
 dopamineaansturing, 133
 dopaminebehoefte, 58-59, 64-65, 68, 85, 177, 218, 261
 dopamineprobleem, 132, 316
 dopamine-remmende werking, 261

dopamineremmer, 320
dopamineresistentie, 48, 100, 330
dopaminerge activiteit, 46, 132, 135, 153, 356
dopaminerge neuronen, 220
dorstgevoel, 329
DPP-IV, 29, 187, 206, 223, 226, 228-229, 249-250, 262, 268, 271, 281, 293, 297, 302, 305, 307, 317, 321-323, 326, 329, 335, 342, 344, 346-355
DPP-IV-enzym, 29, 187, 206, 223, 226, 250, 271, 281, 297, 302, 307, 321-323, 326, 329, 335, 342, 344, 346-353, 355
DPP-IV-enzymremmende werking, 250, 344
DPP-IV-enzymtekort, 223
DPP-IV-remmende factoren, 353
DPP-IV/CD26-antistoffen, 350-353
DPP-IV/CD26-enzym, 353
DPP-IV-aanmaak, 346
DPP-IV-deficiëntie, 226, 323, 329, 347, 354-355
DPP-IV-enzym immunologisch actief, 350
DPP-IV-enzym-deficiëntie, 335
DPP-IV-enzymtekort, 342
DPP-IV-enzymremmer, 344, 351
DPP-IV-functies, 347
DPP-IV-genmutatie, 347
DPP-IV-remmende factoren, 353
DPP-IV-remmers, 347-348, 350-353
DPP-IV-substraten, 349
DPP-IV-tekort, 348, 354-355
DPP-IV-tekort bij baby's en kinderen, 355
DPP-IV-uitputting, 347
Droefheid, 340, 317
droge verhitting, 172
drugs, 15, 23, 39, 43, 48, 52, 60, 83, 86, 133, 138, 145, 147, 153, 170, 195, 220, 229, 231, 240, 256-257, 314, 316-317, 357-358
druiven, 73, 188, 220
Druivenpitolie, 73
druk en sociaal, 318
duizeligheid, 270, 329
dunne darm, 165, 304, 325, 346
duursport, 44, 57, 86, 133, 190-191
dwangmatig, 21, 83-84, 180, 300, 369
dynamiek van het endorfinesysteem, 358
dynorfine, 37, 39, 44-45, 130, 140, 152, 202-204, 226, 280, 297, 353-358
dynorfineresistentie, 45, 140, 203, 356, 358
dysbiose, 52, 58, 60-61, 64, 67, 77, 94-95, 109, 116, 118, 120-122, 127, 158, 170, 184, 232, 236, 257, 267

E

E621, 43, 135, 163-164, 208, 210, 353
E-coli, 214
ECS, 51-62, 67-105, 118-127, 150-153, 156, 162, 166, 170, 176, 184, 194, 215-231, 248-249, 280-283, 293, 298, 308-309, 362
Eczeem, 103, 259

EDTA, 276, 354
EEG, 28-29
Een-op-een-contacten, 320
Eendenvet, 73
Eenzaam, 180, 260, 279
Eetlust, 51, 58-59, 65, 82, 84, 121, 219, 263, 266
eetlust verminderd, 263
eetlustremmende werking, 219
eetritme, 190, 238, 356
eetstoornissen, 43, 45, 58, 60-61, 64, 82-85, 133, 218, 238, 356
EFSA, 88-89, 102, 104, 156, 162, 186, 243, 245-246, 363
eieren, 62, 67, 71, 75-79, 110, 112, 155, 159-160, 166-168, 173, 178, 184, 225, 254, 262, 264, 266, 273, 281, 286, 298, 305, 321
eierstokcysten, 222
eierstokken, 41, 310
eiwitpoeders, 76, 106, 117, 241, 247, 249-250, 309
eiwitprofiel van dierlijke eiwitten, 250
Eiwitsynthese, 248-249
Elastase, 341
elektrische schokken in het hoofd, 313
eliminieren van exorfinen, 334
eliminieren van overstimulatie, 359
emotionele honger, 279
emotionele verwaarlozing, 49, 288, 290
empathie, 12, 22, 48, 56
Emmentaler, 251
endocannabinoïde-systeem, 12-13, 34, 41, 51-62-64, 67-105, 109, 118-127, 140, 144, 146, 148, 150-153, 156, 162, 166, 170, 175-176, 178, 184, 194, 197, 210-211, 215-231, 236-237, 248-249, 257, 261-262, 266-285, 293, 298, 305, 307-309, 317, 320-321, 327, 343, 359, 362, 371
Endomorphin-1, 349
Endorfine, 11-371
endorfine- en endocannabinoïde-systeem, 12-13, 144, 148, 153-154, 156, 197, 217, 257, 261, 267, 276-277, 285, 289, 307, 309, 321, 371
endorfine- en enkefalineresistentie, 355-356
endorfine/dopamine-route, 360
endorfine-antagonist, 359-360
endorfinegevoeligheid, 232
endorfineproblematiek, 29, 358
endorfinereceptoren, 41, 137, 201-202, 232, 235, 237, 241, 332, 359, 361
Endorfinereceptoren en magnesium, 235
endorfinereceptoren in de amygdala, 332
endorfineremmer in de hersenen, 329
endorfineresistentie, 29, 42-43, 46, 48, 53, 64, 94, 105, 146, 153, 202-203, 223, 226, 235, 237, 267, 273, 315, 317, 319, 330, 353, 358-359, 360, 367
endorfinerge stressyndroom, 360-360
endorfinesysteem, 35, 37-55, 60-62, 86, 92, 98-101, 117, 148-149, 152, 158-159, 168, 202, 204,

- 218, 226, 237-238, 261, 271, 275, 278, 280, 297, 317, 322-323, 328, 330, 345, 347, 355-356, 358-359, 360
- Endorphinergic Distress Syndrome, 360
- endotheel van bloedvaten, 351
- energie, 12, 31, 51, 58-59, 61-62, 64, 68, 75, 79, 84, 86, 90, 106-108, 123, 134, 149-150, 157-158, 165, 177, 191, 193, 195, 207, 210, 212, 219, 222, 236, 239-240, 246, 262, 269, 271, 281-282, 284-285, 288, 294, 301-302, 305, 315-316, 318, 346, 356, 362, 366
- energieaanmaak, 362
- energiesdips, 315
- energiehuishouding, 62, 149, 207, 219, 239-240
- energieproductie (ATP), 356
- enkefaline, 37, 39, 44, 101, 202-204, 226, 280, 355-356, 358
- Entamoeba histolytica, 215
- Enterostatine, 329
- enzymtekort, 223, 342
- eotaxine, 348
- EPA, 78, 80, 99, 101-102, 107, 175-176, 185-186, 229
- epigenetica, 13, 29-30, 32, 36, 60, 62, 84, 86, 90, 137, 142, 144-147, 152, 163, 359
- epigenetisch protocol, 280
- epigenetische aanpassingen, 29, 137
- epigenetische analyse, 147
- epigenetische aspecten van verslaving, 152
- epigenetische behandeling, 13, 99-100, 148, 193, 200, 307, 309
- epigenetische correctie, 31, 359
- epigenetische defecten, 23
- epigenetische disbalans, 192
- epigenetische disfuncties, 319
- epigenetische disregulaties, 31
- epigenetische omgeving, 265, 280
- epigenetische ontregeling, 22, 193, 257
- epigenetische ontregelingen, 22, 257
- epigenetische protector, 361
- epigenetische werking, 23, 143, 226
- epigenetisch protocol, 280
- epilepsie, 239
- epsomzout, 278, 364
- erectie, 47, 81, 222
- erectiele problemen, 47
- erectiepillen, 81
- erectieproblemen, 47, 81
- erectiestoornissen, 222
- erfelijkheid, 11, 22, 34, 47-48, 136, 138-140, 142-143, 270, 359, 371
- Erwteneiwit, 242
- erwtenpoeder, 245, 250, 252, 254
- Escherichia coli, 214
- essentiële basisstoffen, 267
- evolutionair voordeel, 46, 142, 273
- examens, 25, 205, 301, 319
- exorfine uit spinazie, 331
- exorfinen, 16, 27, 29-30, 43, 75, 77, 84, 100-105, 117, 128, 130, 135, 141-142, 157-183, 187, 195-197, 206, 209, 223, 226, 228, 235, 250, 261-262, 266, 268, 270-271, 281, 285-286, 293, 297-298, 302-305, 315, 317, 321-368
- Exorfinen en allergische aandoeningen, 334
- exorfinen uit gluten, zuivel en/of soja
- Exorfinen uit melk, 328
- Exorfinen uit micro-organismen, 331
- exorfinen uit veevoeder, 340
- Exorfinen uit voeding, 322-323
- exorfinen van soja, 343
- exorfinenanalyse, 331-332, 334, 339
- exorfinenconcentraties, 334, 344
- exorfinenintolerantie, 270, 297, 323, 326, 342-343, 347, 354
- exorfinenonderzoek, 322, 331, 333, 335
- Exorfinetest, 261, 315
- exorfinenvrij dieet, 27, 302, 304, 331, 335
- expressie van de pro-kankergenen, 366
- F**
- FAAH-enzym, 211-212, 215, 225
- FAAH-remmer, 126, 215, 221, 225
- faalangst, 301, 319
- faalangstig, 319
- Facebook, 18, 191
- farmaceutische industrie, 88, 155, 158, 174, 177, 198, 312
- Fase 2-aandoeningen, 45, 356
- Fase 3-aandoeningen, 45-46, 139, 288, 356, 369
- Fase 3-problematiek, 333, 335
- Fastfood, 68, 84, 104, 108, 115, 146, 153-154, 157, 171, 173, 174, 257, 314
- feedbacksysteem, 12
- feta, 43, 102, 105, 112, 132, 173, 216, 276
- FGF7-gen, 307
- Fibrine, 347
- fibroblasten, 349
- fibromyalgie, 45, 61, 231, 290, 333, 347, 351, 356, 361
- fibronectine, 349
- fietsen, 191, 271, 277
- Fisetine, 54, 98, 107, 122, 126, 165, 175, 215, 220-225, 268, 309
- Flatulentie, 238-239, 339
- flavonoiden, 159, 186, 209, 220-221, 285
- flebitis, 351
- fluor, 167, 354
- fluoxetine, 102, 105
- foetus, 99, 313
- Forel, 81, 111-112
- Foodcost, 264
- FODMAP, 126
- Formaldehyde, 287
- fosfolipiden, 239-240
- Fosfor, 239-240, 354

Fosforzuur, 354
Frieten, 68, 71, 75, 105-106, 113, 157, 173, 178
frisdranken, 354
frituren, 103, 109, 135, 159-160, 172-173
fructose, 108, 126, 155, 164-165, 172-173, 215, 248
fructosesiroop, 108, 164, 173
fruit, 36, 62, 109, 113, 143, 153, 155, 165, 167, 173, 183, 187, 189, 248, 252, 272, 284-285, 287, 315, 339
ftalaat, 102
futloos, 17, 195
fysieke activiteit, 169, 242, 347
fytinezuur, 346
fyto-oestrogenen, 164, 250, 345

G

GABA, 16, 17, 19, 31, 35, 36-38, 40, 41, 44, 58, 59, 83, 91, 93, 100, 108, 130, 131, 140, 142, 153, 170, 180, 191, 194, 206, 209-211, 218, 220, 239, 262, 268, 273, 278, 281, 289, 298, 313, 321, 355, 360
GABA-A receptoren, 275
GABA-B, 275, 276
GABA-resistentie, 130, 132, 134, 184, 194, 203, 273, 315
GAD-enzym, 209, 210,
GAD-enzym-remmende factoren, 210
GAD65-gen, 210
galactose, 108, 348
galblaas, 119, 353, 354
gamba's, 184
gamen, 19, 270
gamer, 300
games, 14, 18
gameverslaving, 256, 259
gaming, 19, 133, 191, 258, 316, 358
gastro-enteritis, 314
gastro-intestinale klachten, 339, 340, 343, 353
GCL, 230
GCLC, 230
GCLC-enzym, 230
geagiteerd, 130, 152
gebak, 66, 68, 85, 113, 135, 155, 189, 336
gebakken aardappelen, 156, 189
geboorteafwijkingen, 103, 170, 345
gedroogd fruit, 165, 189, 252
gefermenteerd, 89, 163, 164, 165, 187, 345
gefermenteerde sojaproducten, 163, 164, 345
gefrituurd, 71, 173, 179, 285
geheugen, 50, 51, 58, 99, 100, 103, 106, 138-142, 147, 184, 206, 214, 300
geheugenproblemen, 105, 203-205
geheugenverlies, 313, 329
gehoorgang, 346, 348, 355
geiten, schapen en buffels, 344
geitenaroma, 344
geitenkaas, 344

gekkkekoeienziekte, 182
gekweekte vis (zie ook kweek-), 80,
gelatine en bouillon van varkensbeenderen, 352
geld, 18, 104, 163,
geluksbeleving, 12, 51, 133
geluksstoffen, 11
gember, 165, 189, 190, 383
gemoedstoestand, 4, 51, 118, 129, 349
gemoedswisselingen, 26, 49, 60, 61, 128, 327
genetisch gemanipuleerde soja, 343
genetisch gemodificeerde organismen, 155,
genetische aanleg, 180, 362
genetische afwijkingen, 306
genetische defecten, 23, 136, 138, 181, 198, 270
genetische DPP-IV-enzymstimulator, 348
genexpressie, 137, 207, 209, 285
genezingsproces, 124, 148, 273, 366
genieten, 78, 83, 153, 286, 294, 295, 299
genmutatie, 142, 180, 347
genotscultuur, 21, 151
genotsmiddel(en), 12, 15, 21, 107, 151
genvariates, 180
gepasteuriseerde melk, 341
gerst, 74, 163, 164, 187, 323, 326, 336
geschiedenis van het brood, 335
gespannen of pijnlijke spieren of gewrichten, 317, 320
gesteriliseerde melk, 341, 342
geurstoffen, 190
gevoel nooit iets goed te kunnen doen, 319
gevoeligheid van endorfine, 92, 202, 268, 289, 298, 321, 330, 358
gevoeligheid van het endorfinesysteem, 44, 46, 149, 271, 323, 345
gevogelte, 52, 85, 167, 182, 241, 324
gewasbeschermer(s), 188, 287, 353
gewelddadig gedrag, 311
gewichtstoename, 122, 326, 353
gezonde vetten, 82, 190, 237
gezonde voeding, 11, 20, 143, 148, 151, 153, 154, 190, 286
GGO, 88, 173
GGO's, 88, 155, 156, 167
GGO-gewassen, 87, 88, 160, 167
GGO-granen, 155, 160
GGO-planten, 88
GGO-soja, 341
GGO-vaccin(s), 87, 88
ghee, 160, 186, 253
ghreline, 58, 61, 64, 84, 107, 283
giardia lamblia, 215
gierst, 74
gist, 336-338
Glia-a20, 338
Glia-a9, 338
gliadine, 325-327, 338, 351
gliadine-exorfine, 326

- gliadine-isotopen, 187, 338
gliadorfine, 325, 326, 334
gloom, 223
glomerulonefritis, 352
GLP-1, 349
gluconeogenese, 213
glucose, 51, 58, 64, 84, 85, 107, 108, 122, 130, 157, 158, 173, 195, 196, 213, 215, 219, 246, 248, 264, 281, 282, 325
glucoseopname, 213
glucosetolerantie, 213
glucoseverbranding, 213
glutamaat, 12,17, 37-39, 44, 48, 49, 60, 61, 64, 67, 83, 84, 86, 91, 92, 97, 100, 108, 118, 128-132, 140, 141, 146, 152, 153, 163, 164, 170, 177, 190, 194, 197, 200, 204, 209, 210, 213, 223, 226, 230, 231, 240, 261, 262, 266, 271, 277, 280, 281, 284, 288, 289, 292, 297, 298, 303, 305-307, 309, 317, 320, 332, 343, 356, 357, 360-362, 364, 367
glutamaat-cysteïne ligase katalytische subeenheid, 230
glutamaat-cysteïne ligase, 230
glutamaat decarboxylase, 210
glutamaatdominantie, 43, 45, 49, 83, 131, 134, 159, 200, 201, 203, 261, 288, 290, 304, 320, 358, 371
glutamaatklachten, 61, 316
glutamaatpiek, 84, 191, 194, 197, 204, 284, 317
glutamaatpieken in de hersenen, 284
glutamaatprobleem, 128, 310
glutamaatremmende, 170, 320
glutamaatremmer, 56, 59, 92, 105, 130, 204, 226, 239, 240, 298, 317, 356
glutamaatschade, 267
glutaminezuur, 230
glutathion, 54, 61, 67, 90-93, 96-98, 108, 126, 127, 141, 160, 186, 215, 222, 223, 225, 230-232, 235, 237, 245, 250, 266-268, 270, 271, 275-278, 293, 298, 305-309, 321, 339, 343, 364
glutathion peroxidase, 222
glutathion peroxidase 2, 225
glutathionaanmaak, 266
glutathiontekort, 98, 235, 267
gluten, 16, 27-30, 63, 77, 128, 135, 142, 164, 187, 197, 210, 261, 270, 273, 286, 305, 315, 323, 325-327, 330, 334-338, 343, 348, 351, 352, 368
gluten- en caseïne-exorfinen, 331
gluten-antistoffen, 327
glutenbevattende granen, 340, 341
gluteneiwitten, 336
gluten-exorfine A5, 326, 334
gluten-exorfine B5, 326, 334
gluten-exorfine C, 326, 334
gluten-exorfinen, 164, 186, 304, 325, 349
gluten-exorfinenintolerantie, 326
glutenfragment, 325
glutenvervanger, 164
glutenvrij, 76, 110, 264, 285, 308 325, 327, 337
glutenvrij brood, 164, 187,269, 285, 308
glycemische index, 75, 106, 110, 142, 156-158, 164, 187, 189, 190, 195, 197, 285, 308
glycerofosfaat, 238-240
glycine, 97, 98, 141, 175, 191, 200, 201, 230, 240, 273, 281, 293, 305, 313, 364
glycogeen, 281, 282
glyfosaat, 167, 343
glyoxalase-1, 222
GM-CSF, 225
goitrogenen, 330
gokken, 18, 36, 132, 358
gorgonzola, 344
Goudse kaas, 72, 157, 251, 254, 270, 344
GPx, 222
grasgevoerd, 159, 160, 167, 179, 183, 184, 270, 285
grasgevoerde koeien, 183, 340, 341, 343
griep, 38, 87, 182, 206, 214, 295
griepvaccins, 352, 353
griepvarianten, 87
griepvirus, 68
grillen, 109, 159, 160, 172, 173
Gruyère, 71, 251, 254
- H**
haemagglutinine, 346
halal, 264
hamburger, 71, 85, 105, 108, 115, 157, 285
harddrugs, 314
haring, 72, 79, 81, 166, 186, 233, 237, 252, 254, 352
hart- en vaatziekten, 52, 61,64, 169, 186, 222, 338, 351
hart- of herseninfarct, 70, 169, 347
hartfalen, 55, 128, 150, 161, 222, 347, 368
hartinfarct, 214, 347, 352
hartkloppingen, 22
hartspiercontractie, 329
hartritmestoornissen, 208, 270, 348
HAT- en HDAC-enzymen, 210
haver, 74, 167, 327
havermout, 113, 165
havermoutpap, 164, 165, 187, 284, 285
haverproducten, 327
hazelnoot, 74
hazelnootpasta, 170
hazelnotenbrood, 187
HDAC-enzymen, 210
HDAC 2, 4, 7 en 8, 210
HDL, 61, 63, 70, 82, 213, 224
hechte sociale banden, 169
hechting, 19, 46, 261, 330
hechtingsproblemen, 49, 140, 330, 356
hechtingsproblemen tussen moeder en kind, 330
hedonisme', 21
heem oxygenase-1, 212

heilige graal van de epigenetica, 359
 helicobacter pylori, 214
 hemoglobine, 324
 hemorfine, 324
 hemoxinase 1, 225
 hennep, 250
 hennepzaad, 74, 168
 hepatitis B, 88
 herbiciden, 353
 hericium erinaceus, 107, 191, 203, 204, 268, 281, 293, 298, 305, 313, 317
 herinnering, 138, 141, 272, 292
 herpes simplex virus, 214
 herprogrammeren¹, 209, 359
 hersenactiviteit bij ADHD-kinderen, 330
 hersenbloedingen, 186
 hersencellen, 41, 83, 99, 128, 134, 149, 195, 204, 214, 229, 238, 264, 360
 hersendiabetes, 69, 99, 134, 229, 264
 hersenen, 11, 12, 16, 19, 21, 22, 26, 35, 38, 41, 49, 58, 59, 68, 75, 78, 82, 100, 102, 105, 106, 117, 118, 121, 124, 134, 153, 154, 158, 191, 195, 196, 204, 206, 211, 226, 229, 240, 249, 262, 264, 268, 281, 284, 298, 305, 307, 313, 317, 325, 326, 329, 331, 332, 354, 361, 362
 hersenfuncties, 229
 hersengolfactiviteit, 327
 hersengolven, 28, 29
 herseninfarct, 70, 169, 347
 hersenweefsel, 59, 227, 307
 herstellen van een fysieke inspanning, 362
 herstelmodus, 90, 249
 herstelproces, 55, 87, 99, 145, 149, 228, 312, 361
 HFCS, 108, 155, 164, 173
 hiërarchie, 12, 117
 high-fructose corn syrup, 173
 hippocampus, 50, 99, 100, 105, 106, 124, 131, 140, 141, 184, 191, 206, 208, 214, 220, 240, 298, 317, 347, 368
 histamine, 59-61, 131, 214, 223, 227, 329, 335, 353, 355, 363, 371
 HIV, 214
 HIV-1 infectie, 350
 Hoesten, 306, 350
 hoge bloeddruk, 52, 61, 263, 266
 hoge exorfinwaarden, 261, 335
 hoge oestrogeenactiviteit, 330
 honden, 259
 honger, 18, 64, 76, 157, 171, 279, 300, 308, 309, 349
 hongergevoel, 60, 61, 64, 68, 84, 107, 195, 219, 281, 283, 285, 309, 328, 347
 honing, 21, 114, 151, 164
 hoofdpijn, 22, 239, 313, 315, 353
 hoogbejaarden van nu, 258
 hoogcalorisch dieet, 86, 102, 106, 170, 189, 218
 hooggevoeligheid, 22, 32, 49, 320
 hooikoorts, 38, 41, 42, 45, 61, 206, 214, 223, 325, 335, 350
 hormonen, 15, 36, 82, 117, 118, 121, 130, 137, 177, 192, 209, 283, 330, 360
 hormoonverstoorder, 166
 huid, 86, 94, 116, 167, 173, 190, 241, 278, 281, 286, 348, 349 352, 355
 huidkanker, 234
 huidontstekingen, 227
 huiduitslag, 329
 huismijt, 259
 hulpverlenerssyndroom¹, 316
 hydrocortison, 94, 315, 316
 hydrolysaat, 352
 hyperfocus, 300, 301
 hypergevoelig, 256, 276, 286
 hyperglutamaat, 48, 61, 64, 83, 86, 91, 97, 170, 177, 190, 210, 214, 223, 231
 hyperhistamine, 60, 61, 335, 363
 hyperkaliëmie, 329
 hyperprolactine, 363
 hyper-responsieve TRPV1-receptor, 361, 362
 hypertensie, 347, 351
 hypoallergene melk, 300
 hypoglycemie, 128
 hypomane episode, 84
 hypothalamus, 49, 50, 347

I
 IBS, 124, 218, 355
 ibuprofen, 55, 224, 227
 IDO-enzym, 213
 IDO-enzym-remming, 213
 IgE-allergietesten, 327
 IgE-gemedieerde allergieën, 223
 IgE-glutenallergie, 327
 IGF-1, 332
 IgG-eliminatie dieet, 301
 IgG-voedingsintolerantietest, 301
 ijzer, 168, 169, 184, 308, 346
 ijsertekort, 44, 270
 IKK2-enzym, 215
 IKK2-enzym-remmer, 215, 225
 IL-10, 225
 IL-1 β , 224, 225
 IL-4, 225
 IL-6, 214, 224
 immuniteit, 87, 149, 331, 350, 366
 immuuncellen, 38, 59, 93, 122
 immuunreacties in de bloedvaten, 351
 immuunregulatie, 12, 51, 62, 121, 122, 355
 immuunsysteem, 29, 38, 40, 45, 57-59, 65, 68, 87, 88, 90, 93, 93, 102, 109, 116, 117, 121, 130, 146, 150, 166, 227, 287, 292, 351
 immuuntherapie, 88
 immuunziekten, 61, 88, 331, 332, 350
 impotentie, 61, 81, 356
 impulsbeslissingen, 302
 impulsief, 259
 impulsiviteit, 303, 355

infecties, 43, 61, 124, 146, 206, 207, 231, 270, 308, 339, 350, 353
 inflammatoir, 53, 58, 59, 79, 216, 218, 224, 227, 334
 inflammatoire cytokines, 224
 inflammatoire gewrichtspijn, 227
 influenzavirus, 38, 214
 ingebeelde bijwerkingen, 368
 innerlijke boeddha, 257
 iNOS, 224
 inslaap- en doorslaapproces, 22, 293
 inslaapproblemen, 201, 257, 279
 insuline, 27, 36, 38, 41, 44, 47, 51, 100, 107, 122, 128, 130-135, 137, 142, 157, 184, 195-197, 200, 204, 207, 213, 219, 309, 326, 332, 371
 Insuline Tolerantie Test, 331
 insulineaanmaak, 213
 insulinegelijkende groeifactor, 32
 insulinegevoeligheid, 41, 85, 122, 130, 197, 200, 204, 229
 insuline-imitator, 213
 insulineresistentie, 36, 58, 60, 61, 63, 64, 68, 69, 82, 84, 102, 107, 109, 120, 130, 132, 134, 135, 138, 142, 158, 161, 165, 169, 172, 177, 184, 187, 189, 190, 193-197, 200, 201, 20-206, 208, 213, 215, 219, 221, 223, 238, 245-247, 267, 304, 311, 315, 356
 insulineresistentie-syndroom, 169
 insuline-signaaloverdracht, 213
 intakegesprek, 30, 31, 147, 321, 371
 integrale epigenetica, 13, 32, 90, 142, 144-147
 intense pijn, 311
 interleukine-1 bèta, 184, 214
 intermitterend vasten, 86, 117, 122, 127, 137, 156, 158, 190, 248, 285, 309, 359
 intolerantie, 122, 270, 297, 301, 315, 323, 326, 334, 339, 342, 343, 347, 354
 IQ, 25, 326
 IQ van kinderen, 326
 irritatiedrempel, 288
 IRS-1, 213
 isoleucine, 245, 249

J

jaloezie, 299
 jeuk, 204, 329
 jodium, 330
 jojo-effect, 77, 82, 280, 283

K

kaas, 17, 67, 71, 72, 85, 104-105, 108, 110, 112, 114, 157, 159, 161-163, 173, 187, 254, 270, 328, 344
 kabeljauw, 72, 80, 81, 168, 252, 254
 kaempferol, 7, 48, 54, 67, 91, 99, 107, 126, 141, 175, 200, 207-217, 225, 262, 266, 268, 273, 278, 284, 286, 293, 298, 305, 309, 313, 317
 kaïnezuur remmende werking, 239
 kalfsvlees, 72, 167, 252

kalfszwezeriken, 72
 kalium, 165
 kalmerend effect op de hypersensitieve TRPV1-receptoren, 278
 kalmerings- en slaapmiddelen, 31, 130, 311, 357
 kalmeringsmiddel, 30, 43, 153, 170, 273, 275, 312
 kamut, 74, 164, 187, 323, 326, 336
 kanker, 12, 23, 41, 45, 51, 59, 61, 68, 80, 88, 91, 99, 108, 123, 127, 136, 146, 149, 150, 161, 166, 167, 170, 174, 179, 181, 182, 186, 202, 203, 210, 212, 214, 221-223, 225, 231, 234, 257, 330, 348, 350, 352-355, 366, 368
 kankercellen, 59, 210, 222, 223, 348, 350
 kankerpreventie, 51, 355
 kankerpreventieve werking, 223
 kans op kanker, 348, 350
 kant-en-klare maaltijden, 105, 285
 kapitalisme, 21
 kastanje, 74
 katalase-enzym, 89
 kater, 17, 49, 217, 314
 katoenzaadolie, 73, 110
 keel- en neusamandelen, 310
 keelkanker, 223
 kentsin-eiwit, 348
 kerriepasta, 237
 kerriepoeder, 237
 kikkererwten, 156, 252, 253, 255
 kinderziektes, 295, 310
 kinderziektes doormaken, 295
 kip, 42, 71, 75, 103, 110, 111, 115, 165, 166, 173, 178, 182, 184
 kipfilet, 71
 kippenborst, 71, 111
 kippenbouten, 71
 kippenlever, 71
 kippenvleugel, 71
 kiwi, 220
 kleine honger, 308
 kleurstoffen, 297, 318, 320, 330
 kliercellen in het oor, 297
 knieproblemen, 366
 knuffelhormoon, 261, 320
 koemelk, 159, 164, 206, 295, 297, 301, 325, 329, 330, 341, 344, 354
 koemelk casomorfine-8, 325, 341
 koemelk-exorfinen, 223
 koemelkkazen, 344
 koffie, 114, 133, 166, 178, 190, 273, 285, 299, 304, 305, 363
 koken, 109, 159, 172, 173, 265
 kokosbloesem-suiker 164
 kokosmelk, 113, 164
 kokosnoot, 74
 kokosroom, 113
 kokosolie, 73, 85, 109, 135, 156, 160, 161, 171, 172, 262, 285, 298, 308
 komijnzaad, 74

koningsmakreel, 166, 353
 koolhydraten, 7, 43, 64, 66, 84, 85, 106, 110,
 133, 144, 156, 157, 170, 179, 191, 194, 196, 219, 281,
 284, 285, 308, 315, 363
 koolstofdioxide, 306
 koolstofmonoxide-verbindingen, 306
 koosjer, 264
 kopersulfaat, 188
 korianderpasta, 237
 korianderpuree op waterbasis, 237
 kortademigheid, 306, 307
 kracht, 362
 krachttraining, 242
 krachtvoer, 340-344, 354
 kreeft, 81
 kriebelhoest, 329
 kroket, 179, 352
 kU (kilo-units), 173
 kwaadheid, 49, 297, 299, 349
 kwaliteit van onze huidige én toekomstige
 genen, 23
 kweekvis, 80, 166, 184
 kweekzalm, 80, 184-186
 kwik, 79, 166, 247, 276, 352
 Kwikverbindingen, 353

L

laagcalorisch, 86, 106, 107, 158, 242, 308
 laagcalorisch dieet, 86, 106, 107, 158, 242
 laaggradige ontsteking, 52, 53, 60, 61, 67, 68,
 78, 120, 169, 184, 218, 221, 224, 227, 245, 257,
 266
 lactaat, 41, 44, 190, 191, 194, 200, 200, 204,
 205, 208, 239, 240, 271, 303, 346, 362
 lactaatprobleem, 271
 lactaatvorming, 190
 lactaatwaarden, 44, 205
 lactase, 339, 342
 lactasedeficiëntie, 339
 lactase-enzym, 339, 342
 lactase-enzymtekort, 342
 lactobacillus rhamnosus GG, 205, 226, 262,
 268, 271, 281, 293, 305, 316, 321, 335, 346, 355
 lactobacillus reuteri, 48, 49, 94, 232, 236
 lactose-intolerantie, 334, 335, 339, 342, 343
 lactosevrije melk of kaas, 328
 lage bloeddruk, 329
 lage bloedsuikerspiegel, 130, 191, 280, 332
 lage vitamine D-waarden, 92, 96, 98, 231, 235,
 267, 270, 277
 lam, 179, 251, 252
 lamsvlees, 111, 254
 lamslende, 72
 lamslever, 71
 lamszwezeriken, 72
 langoustine, 81
 laxerend, 241
 LDL, 58, 61, 62, 69, 70, 80, 82, 122, 162, 176, 213,
 214, 219, 224, 266

LDN, 202, 280, 360
 leaky gut (zie ook: lekkende darm), 34, 120,
 169, 189, 228, 229, 355
 lectine, 164, 179, 346
 leervermogen, 50, 229
 Leishmania spp., 215
 lekkende darm (zie ook: leaky gut), 52, 53, 58,
 60, 61, 64, 67, 77, 94, 95, 97, 109, 120-122, 127,
 158, 165, 169, 206, 217, 228, 236, 257, 267, 268,
 325, 348, 363
 leptine, 59, 64, 65, 84, 107, 283
 leptineresistentie, 58, 61, 64, 82, 125, 157, 218,
 219, 280, 309
 leucine, 76, 106, 117, 241, 253, 309
 leucine-behoefte, 246, 247
 leucine-drempel, 247
 leucine-restrictiedieet, 242, 246
 leucine-stoorzenders, 246
 leucocyanidine, 165
 levenskwaliteit, 11, 18, 80, 101, 143, 145, 180, 192,
 275, 313
 levensstijlfactoren, 221
 lever, 59, 61, 70, 99, 102, 119, 123, 161, 195, 213,
 218, 220, 223, 225, 229, 281, 296, 321, 346
 leverfalen, 55, 224
 leverfunctie, 82, 224
 leverkanker, 223
 leverschade, 102, 224, 250
 levertraan, 73, 80
 levertraanolie, 168
 leververvetting, 61, 123, 218, 223
 levodopa, 194, 220
 L-glutamaat, 163, 164
 L-leucine, 106, 117, 241
 libidoverlies, 362
 lichaamseigen morfine, 29
 lichaamseigen pijnstillers, 226, 278
 lidocaïne, 365
 liefdeloze opvoeding, 30, 280
 lijnzaad, 74, 168, 345
 lijnzaadolie, 73, 168
 linksdraaiende eiwitten, 331
 linolzuur, 23, 48, 52, 60-69, 70-82, 84-85, 98,
 101, 107, 109, 118, 130, 133, 135, 141, 142, 155,
 157-179, 182, 184-189, 197, 209, 217, 218, 220,
 222, 228, 237, 242, 244, 246, 250, 257, 261, 266,
 270, 271, 278, 281, 282, 284, 298, 303, 309, 321,
 345, 362, 363
 linolzuurarm, 77, 79, 80, 160, 271
 linolzuurconcentraties, 187
 linolzuurleugen, 176
 linolzuuroorlog, 178, 179
 linolzuurrestrictie, 222
 linolzuurrijke, 66, 68, 77, 79, 85, 168, 169, 171,
 177, 262, 266, 286, 298, 363
 liposomale caryofylleen, 298, 364
 liposomale glutathion, 67, 98, 215, 230, 232,
 267, 271, 277, 298, 305, 308, 309, 321, 364
 liposomale PEA, 227, 364

- littekenweefsel, 310
 L-Leucine 106, 116, 241
 lobbygroep, 346
 lobbyisten, 156
 lobbywaakhonden, 243
 lobbywerk, 89, 156, 161
 longblaasjes, 38, 306-308
 longembolie, 347
 longen, 99, 224, 225, 306, 307, 309, 350
 longfuncties, 224, 307, 309
 longkanker, 99, 123, 223
 loslaten, 34, 49, 50, 131, 140, 288, 290, 292, 305
 lotuszaad, 74
 low dose naltrexone (LDN), 280, 360
 luchtreiniger, 294
 luchtvervuiling, 145, 287, 354
 luchtwegallergieën, 350
 luchtwegen, 207, 306, 307, 329, 346
 luchtweg-epitheelcellen, 350
 luchtwegvernauwing, 306
 luchtwegverwijders, 307
 luie CB2-receptoren, 52, 63, 65, 68, 85, 118, 152, 282
 lupus, 351
 lusteloosheid, 36, 194, 279
 luteoline, 221
 lysine, 245, 250
 lyme, 92
 lymfocyten, 351
- M**
- maaglediging, 300, 304, 355, 348
 maagontstekingen, 165
 maagsap, 355
 maagzuur, 22, 41, 205, 240, 257, 263, 304, 329, 348
 maagzuurremmers, 128, 300, 304
 maagzweren, 165, 205, 214
 Maalox®, 301
 maanzaad, 74
 macadamianoot, 74
 machteloos, 269, 369
 macrofagen, 224
 magere biologische yoghurt, 298
 magnesium, 92, 201, 232, 235-241, 273, 281, 293, 300, 301, 303-305, 313, 346, 360
 magnesiumbisglycinaat, 200, 201, 240, 364
 magnesiumconcentratie, 238, 240
 magnesium-glycerofosfaat, 238-240
 magnesiuminfusen, 300
 magnesiumlactaat, 240
 magnesium-N-acetyltaurinaat, 238-240
 magnesiumsulfaat, 241, 278, 293, 361
 magnesiumtekort, 235, 237, 238, 364
 maïs, 74, 88, 155, 164, 173, 184, 195, 253
 maïsmeel, 189
 maïsolie, 111
 makreel, 72, 81, 166, 233, 252, 353
 malaisegevoel, 312
 malondialdehyde, 126, 225
 manie, 61, 216, 327
 MAO-A, 216
 MAO-A-remming, 216
 margarine, 62, 66, 110, 135, 156, 161, 162, 171-173, 178
 markers, 79, 225
 mass psychogenic illness', 369
 massaal nocebo-effect, 369
 master regulerende systemen, 12
 mastoiditis, 352
 mayonaise, 66, 68, 85, 103, 105, 177, 179, 285, 110
 MCS, 45, 61, 179, 210, 231, 256, 261, 286-293, 330, 333, 356, 360-362
 medicijnen, 14, 15, 19, 23, 31, 48, 55, 60, 86-89, 94, 105, 118, 127, 130, 135-138, 140, 142, 145, 150, 174, 181, 182, 186, 192, 195, 197, 199, 200, 209, 216, 231, 240, 257-259, 263-268, 176, 289, 296, 304, 306, 312, 351, 358, 359, 366, 371
 medicinale COX1-remmers, 224
 meditatie, 148, 257
 meervoudig chemische overgevoeligheid, 287, 360, 361
 melanine, 91, 159, 212, 247, 276, 284
 melanoom, 223
 melatonine, 41, 91, 191, 200, 213, 223, 260
 melk, 48, 104, 114, 119, 156, 159, 160, 182, 189, 197, 206, 212, 223, 241, 255, 295, 297, 300, 325, 328, 329, 330, 335, 338, 340-345, 354
 melk van gras- of krachtvoer, 343
 melkchocolade, 189
 melkeiwit, 328, 338, 352
 melkeiwitten, 187, 270
 melkpoeder die voor flessenvoeding wordt gebruikt, 341
 melkproducten, 213, 339
 melkzuur, 95, 240, 271
 melkzuurbacteriën, 95
 meningitis, 352
 menopauze, 224
 menopauzale klachten, 205
 mentale toestand, 266
 mentale vermoeidheid, 45, 61, 131, 205
 mestcel degranulatie, 58, 227
 mestcellen, 214, 224, 227
 metabolisme, 249, 264, 282, 284, 359
 metabool syndroom, 64, 94, 102, 109, 150, 158, 159, 161, 169, 171, 213, 219, 223, 247, 267
 methionine, 76, 243, 245, 247-250, 255
 methionine-arme voeding, 248
 methylfenidaat, 43, 102, 105, 132, 157, 170, 194, 196, 216, 259, 301, 302, 310
 methylglyoxaal, 108, 222
 microbiële exorfinen, 323, 331, 333, 335
 microvilli, 228, 229, 348
 middenoor- en oogontstekingen, 259,

middenoorontsteking, 262, 295, 297, 314, 348, 352, 355
 migraine, 213, 239
 minder behoefte aan vet of zoet eten, 215
 minder binding met hun partner, 47
 mishandeling, 288
 misinformatie, 164, 176, 178
 miso, 164, 346
 misofonie, 288
 misselijkheid, 238, 239, 313, 353
 mist in het hoofd, 300, 302
 mitochondria, 90, 118, 123, 177, 222, 236, 249
 moeder-kindbinding, 329
 moedermelk, 49, 124, 297, 325, 327, 330, 354, 355
 moeders met een exorfinenintolerantie, 326
 moeilijke eter, 260
 moeite met herstel na fysieke inspanning, 205
 moestuinen, 183
 monoamine-oxidase A, 216
 Monsanto, 155, 167
 moonlighting' en 'housekeeping' enzymen, 346
 morfine, 17, 19, 29, 44, 274, 275, 323, 329, 331, 332
 morfine-achtige eiwitten, 16, 29, 323
 morphiceptin, 328, 349
 mosselen, 72, 77, 81, 166, 186, 252, 254, 308
 mosterd, 114, 284, 363
 mosterdolie, 73
 motivatie, 11, 12, 22, 30, 51, 56, 60, 61, 100, 103, 126, 153, 201, 216, 301, 302, 316, 320
 motivatie- en concentratieproblemen, 132, 300, 303
 motivatie, beloning, prestatie en aandacht, 320
 mozzarella, 72, 112, 252, 254
 mTOR, 106, 117, 137, 242, 247-251
 mTOR-eiwit, 242, 247, 249, 308
 mTOR-remmers, 56
 mTOR-ritme, 248, 251
 mTOR-routine, 249
 mTOR-stimulatie, 247, 248, 250
 MUC1, 179
 myoglobine, 184

N

NAC (N-acetyl-L-cysteïne), 98, 224, 238-240, 250, 278, 293, 361, 364
 nacho's, 71
 nachtrust, 191, 197, 184, 364
 narcistische kenmerken, 170
 narcose, 188
 NASH, 218, 223
 natriumsulfaat, 241, 278, 293, 361, 364
 natte verhitting, 172
 natuurgeneeskunde, 28, 53, 78, 79, 89, 96, 147, 150, 168, 174, 178, 182, 198, 258
 natuurlijk antidepressivum, 220, 305, 313, 317
 natuurlijke transvetten, 162

nefrotoxiciteit, 224
 negatief verwachtingseffect, 368
 negatieve emoties, 83, 128, 129, 284, 299, 317, 369
 negatieve gedachten, 28, 61, 131, 286, 290
 negatieve stress, 368
 nepmiddel, 368
 nepoperatie, 366
 neurale hyperactiviteit, 239
 neurale netwerken, 11
 neurale progenitorcellen, 214
 neurobiologisch, 11, 46-48, 330
 neurodegeneratieve aandoeningen, 61, 80, 123, 161, 169, 208, 227, 229
 neurohormoon, 353
 neuro-immunologische problemen, 351
 neuromelanine, 212, 276
 neuropeptide Y, 347, 349
 neuropeptiden, 37, 38, 101, 140, 202, 204, 280, 297, 355
 neuropeptides van het endorfinesysteem, 149
 neuroprotectief, 220
 neurotoxiciteit, 100, 239, 353
 neurotransmitters, 36, 38, 108, 117, 118, 137, 192, 209, 216, 239, 360
 neutrofiële granulocyten, 224
 ng/ml, 97, 231, 233
 NF- B, 224
 nicotine, 44, 135, 210, 218
 nieren, 95, 126, 225, 233, 296, 347
 nierfunctie, 220, 224, 232
 nierkanker, 224
 nierontsteking, 224
 niervet, 73
 niet-alcoholische steatohepatitis, 223
 niet-ontgeurde kokosolie, 172
 nitric oxide, 326, 362
 nitrosatieve stress, 58, 59, 61, 82, 90, 97, 214, 221-225, 264, 266, 267, 277, 293, 306, 307, 326, 339, 360, 362, 364
 nitrotyrosine, 222
 NK-cellen, 351
 nmol/l, 94, 96, 97, 231, 233, 234, 267, 277, 293, 309, 321, 364
 nocebo, 46, 322, 364, 367
 nocebo-effect, 46, 273, 367-369
 norm voor glutenvrije producten, 327
 noten, 62, 75, 79, 82, 85, 103, 108, 110, 157, 165, 173, 175-179, 237, 241, 248, 259, 262, 270, 273, 285, 298, 305, 363
 noten en zaden, 103, 110, 168, 363
 notenbroden, 187
 NPY, 347
 NRF2, 225
 NSAID's, 55, 86, 97, 128, 217, 224

O

obesitas, 52, 58, 59, 156, 218, 219, 229, 231

- ochtendhumeur, 315
 oedeem in de benen, 173
 oerdiët, 53, 179
 oestrogeen, 44, 90, 128, 224, 226, 330, 345,
 oestrogeendeficiëntie, 244
 oestrogeengevoelige borstkanker, 330
 oliezuur, 172
 olijfolie, 73, 85, 103, 110, 156, 160, 161, 166, 171,
 172, 262, 285, 298, 308
 omega 6/omega 3-ratio, 175, 183, 184
 omega-3, 78-80, 85, 99, 101, 166, 168, 175, 178,
 182, 185, 186, 228, 246
 omega-3 vetzuren, 185, 228, 229, 308
 omega-6, 78, 79, 101, 185, 228, 308
 omega-6 vetzuren, 185, 228
 omgevingsfactoren, 137-139, 142, 143, 145-148,
 152, 181, 209, 371
 omzetting van inactieve naar actieve vitamine
 D, 235, 236
 onbehandelbare of onbegrepen klachten, 180
 ongeboren kind, 23, 103
 ongevoelig (resistent), 29
 onrust, 12, 21, 22, 28, 44, 50, 60, 61, 128, 130, 131,
 153, 197, 201, 202, 240, 267, 268, 273, 280, 290,
 298, 303, 311, 349, 358, 360, 362, 369
 ontclustering, 292
 ontgiften, 149, 284, 327
 ontgiftende werking, 284
 ontgiftiging, 343
 ontgoochelingen, 369
 onthechting, 42, 46, 48
 ontladingsmechanisme, 297
 ontregeld ECS, 68, 70, 84, 85, 120, 123, 125, 280
 ontregeld stresssysteem, 315
 ontregeling van de CB1-receptoren, 236
 ontregeling van de genen, 143
 ontregeling van de stikstofmonoxide- en
 glutathion-huishouding, 223
 ontregeling van het ECS, 52, 105, 170, 171, 231,
 248, 283, 308
 ontregeling van het endocannabinoïde-
 systeem, 63, 82, 146, 159, 170, 235, 266, 320
 ontregeling van het immuunsysteem, 45, 109,
 146
 ontsteking van de luchtwegen, 306
 ontstekingen, 53, 68-70, 76-78, 82, 118, 121-123,
 159, 161, 167, 169, 172, 173, 177, 179, 183-185, 210,
 213-215, 218, 219, 222, 225-227, 245, 246, 267,
 268, 315, 326, 350, 354, 363, 366
 ontstekingsbevorderend, 62, 78, 124, 176, 184,
 189, 213, 228, 236
 ontstekingsbevorderende, 78
 ontstekingscellen, 227
 ontstekingsfactoren, 224
 ontstekingsprocessen, 225, 228, 344
 ontstekingsremmend, 55, 58, 59, 83, 118, 122,
 124, 165, 218, 227, 228
 ontstekingsreactie in de darmen, 339
 ontstekingsreacties en de verwijding/vernaau-
 wing van de vaatwand, 70, 351
 ontstekingsstoffen, 52, 59, 122, 124, 225, 227,
 348
 ontstekingsstoffen in de longen, 225
 ontwennen, 144, 151-153
 ontwenning, 153, 154, 298
 ontwenningperiode, 305
 ontwenningverschijnselen, 151, 152, 194, 201,
 218, 220, 229, 240, 266, 304, 312, 313, 334
 onveilig in groepen, 320
 onveilig in een groep, 46
 onveiligheid, 42, 48
 onverzadigbaarheid, 152, 211
 onvruchtbaarheid, 42, 166
 onzeker, 243, 279, 302, 315, 316, 320, 321
 opbouwen van een vitamine D-waarde, 364
 operatie, 274, 278, 366
 opgezwollen gezicht, 173
 opiaatactiviteit, 164, 324
 opiaatpijnmedicatie, 44, 86, 135, 188, 231, 235,
 311
 opiaatpijnstillers, 36, 94, 97, 98, 102, 105, 127,
 216, 217, 218, 274-278, 359, 362
 opiaten, 117, 157, 277, 335, 354
 opioïde pijnstillers, 226, 360
 opioïde receptor switchers, 360
 opstandig gedrag, 201, 349
 opvoeding, 11, 30, 47, 48, 139, 170, 210, 280, 371
 orgaanvlees, 225
 orgasme, 317
 orthomoleculaire therapie, 315
 osteoclasten, 224
 osteoporose, 61, 208, 224, 295, 297, 326, 349,
 353
 otitis media, 348
 ouderdomsaandoeningen, 169
 ouderen, 96, 120, 206, 245, 246
 overactieve CB1-receptoren, 52, 63, 64, 68-70,
 78, 82, 84, 85, 91, 109, 118, 120, 125, 150, 152,
 162, 170-172, 174, 176, 195, 218, 219, 223, 264,
 280, 282
 overbelast belonings- en stresssysteem, 22
 overgemedicaliseerd, 258
 overgeven, 272, 313, 314, 353
 overgevoelig voor geuren en geluiden, 287
 overgevoelige zintuigen, 22
 overgevoeligheidsreacties, 343
 overgewicht, 23, 43, 44, 60, 61, 63, 64, 70, 75,
 76, 80, 82, 84, 85, 95, 102, 106, 109, 120, 122,
 124, 125, 131, 135, 138, 143, 150, 154, 156, 158, 159,
 161, 169, 170, 171, 172, 177, 185, 189, 193, 210, 218,
 222, 227, 237, 247, 248, 250, 256, 257, 262, 263,
 279-281, 284, 306, 308, 327, 328, 347
 overgewicht tijdens de zwangerschap, 23
 overlevingsstrategie, 12
 overmaat aan chemische stoffen, 258
 overmatige (onstilbare) behoefte, 177

overmatige 'behoefte' aan beloning, 152
overmatige activiteit van exorfinen, 323
overmedicalisering, 258
overprikkeld, 131, 269, 359
overreactie, 289
overtraind, 300, 301, 303
oxidatieve en nitrosatieve stress, 58, 59, 61, 82, 90, 97, 214, 221-225, 264, 266, 267, 277, 293, 306, 307, 339, 362, 364
oxidatieve stress, 45, 51, 62, 64, 65, 67, 69, 70, 78, 90-93, 107, 108, 118, 122, 126, 131, 134, 150, 161, 169, 172, 173, 177, 179, 208, 209, 212, 213, 215, 219, 222, 230, 240, 247, 249, 267, 276, 306, 326, 353, 362
oxLDL, 69, 70, 162, 176, 219
oxycodon, 256, 274-279
OxyContin®, 274, 279
oxytocine, 38, 41, 44, 46-49, 102, 132, 133, 261, 320, 371
oxytocineremmer, 261
ozonbehandeling, 301

P

p38 MAPK, 224
paksoi, 168
paleo- of oerdieet, 53, 179
Palmitoylethanolamide, 215, 225
palmolie, 73, 160
pancreas, 59, 346,
pancreaskanker, 179, 223
pancreatitis, 203, 327
paniek, 273
paniekaanvallen, 274, 314, 362
parabenen, 167
paracetamol, 44, 66, 86, 97, 98, 102, 105, 128, 217, 218, 223, 224, 250, 308, 321, 359, 362
paradoxe decompensatie, 56, 274
paranoten, 74, 175, 254
parasieten, 215
parentificatie, 170, 319
parkinson, 46, 61, 99, 123, 134, 188, 203, 204, 208, 216, 220, 222, 227, 229, 231, 239, 265, 296, 348
parmezaanse kaas, 72, 112, 163, 173, 251, 254
paroxetine, 31, 102, 105, 170, 192, 194, 263, 264, 266, 268, 310, 311, 313, 314
pasta, 110, 129, 135, 164, 285, 308, 310, 327, 336
pathogenen, 57, 68, 92, 93, 131, 137, 351, 371
Paxil, 170
PCOS, 222
PEA, 54, 99, 126, 127, 211, 213, 215, 217, 221, 225-229, 278, 364
pecannoot, 255
peanut agglutinin, 179
pepsine, 341
pepX-enzym, 206, 346
perfectionistisch, 298
perillazaad, 175

periodiek vasten, 222
periodieke vernauwing van de luchtwegen, 307
peroxynitriet, 222
pesticiden, 94, 116, 140, 167, 188, 189, 233, 258, 353
peterselie, 169, 202
peulvruchten, 68, 74, 76, 156, 168, 178, 241, 248
piekeren, 22, 201, 290
pijn, 41-43, 160, 170, 194, 348
pijnboompitten, 74, 173
pijnklachten, 160, 166, 227, 255, 274, 275, 353, 358, 363, 364
pijnprikkel, 226, 228, 276, 348
pijnregulatie, 62, 227
pijnsensatie, 277, 278
pijnstillende stoffen, 226
pijnstillers, 36, 55, 86, 94, 97, 98, 102, 105, 127, 216-218, 226, 274-278, 333, 359, 362
pijnvrij, 279
Pinda, 68, 74, 105, 110, 157, 178, 179, 206, 225, 241, 252, 254, 285
pindakaas, 179, 189, 252
pindaolie, 73, 160, 179
pindasaus, 182
piperine, 127, 217, 363
pistachenoot, 74, 252
pizza, 108, 115, 285, 325, 336
placebo, 204-207, 236, 322, 364-368
placebo-effect, 41, 364-368
placenta, 103, 347
plantaardige eiwitpoeders, 76, 106, 117, 241, 249, 250, 309
plantaardige oliën, 62, 66, 79, 85, 108, 135, 156, 160, 161, 171, 178, 179, 262, 270, 285, 298, 305
plasticweekmakers, 23, 102
platvis, 79, 166
plofkip, 71, 182
pneumonie, 352
polyfenol, 175, 220
polyfenolen, 159, 186, 209, 212, 221, 223, 266, 339
polyfenoloxidase, 159, 284
polymorfismen, 136, 180
polyneuropathie, 348
polysaccharide met antibacteriële werking, 354
POMC-gen, 41, 137, 149, 191, 200, 203, 207, 247
pompoenpitten, 74
populair, 80, 163, 193, 212, 249, 345, 354, 360
porno, 35, 36, 47, 48, 81, 83, 132, 256, 304, 314-317, 358
pornoverslaving, 43, 83, 256, 300, 302
positieve aandacht, 56, 366
postcoïtale dysforie, 317
postelein, 168
postnatale depressie, 49, 329, 340
postnatale psychose, 340
posttraumatische stressstoornis, 45, 288

- PPAR-alfa-receptoren, 226-229
 PPAR-gamma-receptoren, 228
 ppm, 187, 327, 337
 pralines, 189
 prebiotica, 165
 prediabetes, 27, 134, 193
 premenstrueel syndroom, 239
 prenatale fase, 44, 147, 355
 prenatale periode, 44, 313
 prenatale stress, 44, 47, 48, 350
 preoccupatie, 256, 300, 303
 presteren onder druk, 319, 321
 preventie, 80, 87, 89, 91, 96, 150, 213, 257, 312, 348
 prikkelbaar, 17, 44, 152
 prikkels, 11, 12, 14, 16, 19, 49, 83, 191, 226, 228, 271, 276, 362, 364,
 pro-oxidant-enzymen, 212
 prolactine, 261, 326, 329, 333
 prostaat, 347
 prostaatanker, 223
 proteïneshakes, 354
 proteus mirabilis, 214
 Prozac®, 102, 105
 pruikszwam, 105, 107, 191, 203-205, 268, 273, 281, 293, 298, 305, 313, 317, 364
 pseudokroep, 259
 pseudomonas aeruginosa, 214
 psychische belasting, 319
 psychische en fysieke stress, 320
 psychische trauma's, 289
 psychische, fysieke en immunologische stress, 358
 psychofarmaca, 26, 30, 31, 38, 43, 55, 86, 127, 132, 133, 135, 144, 153, 158, 159, 170, 171, 188, 192-194, 209, 220, 221, 231, 257, 258, 266, 267, 273, 274, 305, 308, 311-313, 359
 psychofarmacon, 313
 psychomotorische ontwikkeling, 329
 psychostimulantia, 36, 39, 43, 102, 105, 128, 132, 170, 194, 220, 357, 359, 362
 PTE, 341
 PTE-enzymen, 341
 PTE-melk, 341, 342
 PTE-verteringsenzymen, 344
 PTSS, 45, 61, 139, 170, 171, 210, 261, 288, 291, 311, 321, 333, 356, 361
 puberteit, 131, 279
- Q**
- Q10, 210
 Q-koorts, 182
 quercetine, 221
 quinoa, 74, 189, 252, 254
- R**
- raapzaadolie, 73, 85
 racing thoughts, 300
 radijs, 168
 rauwe amandelen, 173
 rauwe cashewnoot, 173
 rauwe groenten, 159, 179, 285, 308
 rauwkost, 272
 reactieve stikstofverbindingen, 222
 receptoren van het endorfinesysteem, 275, 278, 328, 330
 receptor-herstelprotocol, 359
 receptor-heterodimeren', 41
 rechtsdraaiende eiwitten, 331
 reflux, 300, 301, 304, 348, 355
 regulatie van dopamine, 261
 reguleren van de gemoedstoestand, 349
 reguliere behandelprotocollen, 258
 remissie, 142, 145, 147, 181, 204, 265, 267, 268
 remmen van glutamaat, 118, 131, 343
 rempedaal op genot, 21
 reproductiefase, 251
 resetdieet, 53, 62, 77, 80, 82, 86, 97, 99, 106, 122, 125, 127, 144, 154, 158, 159, 161, 165, 168, 169, 171, 179, 180, 181, 184, 190, 197, 211, 213, 220, 225, 228, 237, 247, 250, 252, 266, 273, 276, 278, 281, 284, 285, 293, 298, 305, 308, 312, 317, 321, 363
 resetsysteem, 148
 resistent zetmeel, 95, 165, 197
 resistentie, 29, 34-37, 44, 102, 105, 194, 358, 360
 resveratrol, 221
 retrogade endocannabinoïde signalering', 118
 reumatoïde artritis, 218, 348, 351, 352
 reuzel, 71, 73
 rhodiola crenulata, 175, 207, 208, 313
 rhodiola rosea, 207, 208, 313
 riftdalkoortsvirus, 88
 rijst, 74, 105, 110, 113, 157, 189, 195, 241, 251, 253, 254, 308, 326
 rijstolie, 73, 135
 rijstpoeders, 352
 rijstzemelen, 250, 352
 rimpels, 173, 222
 Rivastigmine, 263, 264, 266
 rivierpaling, 81
 rode bloedcellen, 240, 324, 346
 rog, 81
 rogge, 74, 164, 187, 241, 323, 326, 336
 roodbaars, 81
 roken, 18, 23, 31, 108, 178, 197, 207, 229, 257, 304, 306, 314, 354
 rommelende darmen, 339
 rood vlees, 75, 167, 181, 182, 324, 327
 roodvonk, 352
 roomboter, 162, 237
 roomijs, 26, 85, 106, 189
 roquefort, 71, 251, 254
 Roundup®, 167
 rubiscoline, 323, 331, 334
 rughernia, 315
 runderlever, 251
 rundsvlees, 72, 251, 254, 352
 Rusland, 183, 212

rusteloze benen, 201, 256, 295-299
rustgevend en angstremmend effect, 28
rustperiode, 248, 271, 308
ruststofwisseling, 284

S

salidroside, 175, 207, 208
sambal, 363
samenklontering van rode bloedcellen, 346
saponines in soja, 346
sarcopenie, 245
saté, 179
sauzen en soepen, 189
scampi's, 184
schaal- en schelpdieren, 81, 241
schaarste, 137, 258, 259, 360
schadeclaims, 311
schadevergoedingen, 170, 275
schapenmelk, 344
schijnautisme', 281
schildklier, 102, 296, 330
schildklierhormonen, 330
schimmels, 44, 68, 131, 215,
schizofrenie, 329
school, 15, 16, 19, 25, 43, 259, 260, 262, 263,
265, 269, 300, 301, 303, 314, 318
seaspiracy, 188
secundaire bijnierinsufficiëntie, 332
seks, 36, 47, 132, 133, 304, 316, 358
seksueel misbruik, 288, 290, 291
seksverslaving, 83
selectieve COX2-remmer, 224
selenium, 175, 176
senescente cellen, 122, 221, 222, 224
senolytic, 221
sensorische zenuwen, 362
septische artritis, 352
serofine, 324
serotonine- en insulineresistentie, 311
serotoninegevoeligheid, 313
serotonineniveau, 311
serotoninereceptoren, 207
serotonineremmer, 311
serotoninetekort, 86, 304
serotonine stimulerende, 200, 216
sertonineresistentie, 207, 208
Seroxat®, 31, 102, 105, 194, 263
SERT3, 210
sesamololie, 73, 110
Sifrol®, 296, 298, 299
sinaasappelen, 255
single-nucleotide polymorphism, 180
Sint-jacobsschelp, 81
sinusitis, 352
slaap- en kalmeringsmiddelen, 12, 30, 43, 39,
153, 170, 275, 312, 357
slaapmedicatie, 130, 301, 303-305, 310, 313
slaapmiddelen, 26, 31, 130, 305, 311

slaappatroon, 19, 166
slaapprobleem, 11, 22, 49, 60, 105, 170, 193, 194,
201, 204, 205, 256, 263, 279, 284, 301, 310
slaapstoornissen, 135, 256, 272
slaaptekort, 270
slaatje, 284, 308
slapeloosheid, 267
slapen, 19, 61, 91, 188, 191, 197, 201, 202, 248,
262, 264, 273, 278, 279, 280, 281, 284, 285,
293, 298, 305, 313, 315, 317, 321, 330, 364
slaperigheid, 315, 349
slijmlaag, 120-122
slijmvorming, 329
slokdarmontstekingen, 348
slow cooking, 172
smaakversterker, 16, 133, 135, 163, 178, 190, 197,
208, 270, 273, 305, 318, 320, 353, 354
smakken, 287, 288
sneeuwkrab, 81
snelkookrijst, 189
snelle koolhydraten, 43, 66, 85, 170, 191, 281,
284, 363
snijbiet, 168
SNP, 136, 138, 180, 181, 198, 270
sociaal gedrag, 48, 261
sociaal isolement, 180, 256, 259
sociale angsten, 321
sociale contacten, 20, 46, 47, 148, 191
sociale media, 14, 16, 18, 133, 180, 316
SOD, 222
sorghum, 74
soja, 16, 27, 28, 29, 77, 135, 142, 155, 156, 164,
167, 187, 225, 250, 269, 270, 273, 305, 322, 330,
334, 340, 341, 343, 345, 346, 352
sojabonen, 345
soja-eiwit, 251, 254, 345
soja-exorfinen, 160, 164, 330, 343, 345, 354
sojamelk, 164, 330, 345
sojamorfine, 334, 345
sojaolie, 66, 73, 185
sojaproducten, 164, 345
sojasaus, 114, 163, 164, 345
sojascheuten, 345
sojayoghurt, 335, 345
somber, 60, 83, 274
speekselklier, 347
spek, 71, 111, 166, 173, 251, 254, 263, 264
spekvet, 73
spelt, 164, 187, 252, 323, 326, 336
sperziebonen, 156, 253, 255
spermacellen, 41, 251, 329
spermakwaliteit, 327
spieraanmaak, 241, 245-247
spieractiviteit, 239
spiereiwitsynthese, 249
spieren, 41, 194, 195, 200, 202, 204, 215, 240,
245, 246, 281, 303, 317, 320, 352
spieren en gewrichten, 317, 320

- spiergroei, 249
 spiermassa, 245, 249, 332, 354
 spierpijn, 217, 277, 314
 spierweefsel, 245
 spijsvertering, 230, 315, 341
 spijsverteringsenzymen, 177
 spinazie, 168, 209, 253, 255, 323, 330, 331, 334, 335
 spinazie-exorfinen, 331
 spiritualiteit, 26, 56, 212
 sport, 57, 135, 157, 208, 217, 222, 242, 249, 256, 281, 300, 302, 303, 305, 314, 315, 319, 321,
 sportprestaties, 205, 321
 sportverslaving, 44, 303
 staphylococcus aureus, 214
 statines, 82, 86, 94, 128, 210, 353
 stemmingsstoornissen, 52, 353
 sterilisatie, 310
 sterkere morfineactiviteit, 331
 sterkste exorfine, 332
 sterkste morfine-activiteit, 331
 stikstofmonoxide, 157, 213, 223, 326, 362
 stikstofproblematiek, 182, 222
 stimulantia, 26
 stoelgang, 124, 286, 339, 344
 stofwisselingsproblemen, 121-123, 169, 177, 189, 283
 stofwisselingsyndroom, 169
 stomen, 109, 159, 172
 stoofpotje, 109, 111, 172, 352
 streptokinase, 352
 streptokokkeninfectie, 352
 stress, 11, 12, 14-22, 28, 29, 30, 35, 36, 38, 42-51, 58, 60, 62, 64-70, 78, 80, 83, 84, 90, 92, 93, 97, 101, 102, 105-108, 117, 118, 122, 124 126, 128-132, 134, 137, 140-145, 147, 148, 150, 151, 153, 161, 166, 169, 170, 172, 173, 177, 179, 181, 190, 191, 197, 200, 202, 206, 208, 212-225, 230, 231, 235, 240, 247, 249, 261, 264, 266-268, 270, 276-280, 287, 292-294, 296-303, 306, 307, 310, 311, 314-320, 326, 332, 339, 347, 350, 353, 354, 358-369
 stress compenseren, 14, 19
 stressfactoren, 358
 stressgerelateerde klachten 11, 14, 22
 stressgevoeliger, 184, 315
 stresshormonen, 19, 37, 39, 58, 131-133, 135, 332, 347, 354, 357, 366, 368
 stressmodus, 292
 stressovergevoeligheid, 331
 stressregulatie, 298, 317
 stressstoornissen, 19, 45, 288
 stressstoornissen bij de ouders, 223
 stresssysteem (HPA-as), 332
 stressweerstand, 16, 17, 19, 20, 42, 61, 101, 149, 151, 331, 332, 355, 356
 studeren, 25, 26, 28, 301, 302, 314, 319
 substance P, 213, 226, 228, 277, 348, 353
 suïcidale gedachten, 171
 suiker, 16-18, 21, 27, 28, 30, 36, 43, 62, 63, 68, 84, 85, 102, 105-107, 114, 128, 130, 131, 133, 135, 142, 155, 157, 158, 161-165, 173, 178, 179, 189, 195, 197, 200, 215, 248, 219, 264, 266, 270, 273, 285, 286, 297, 299, 303-305, 308, 315, 318, 320, 325, 330, 365
 suikerdip, 83, 130, 284, 317
 suikers, 107, 114, 155, 161, 165, 215, 248, 285, 286, 303, 315, 320
 suikerziekte, 295
 sulfaatbinding, 361
 superfood, 178, 308
 superoxide dismutase, 212, 222, 225
 swarnarijst, 189
- T**
 tabak, 35, 316
 tabasco, 363
 tachycardie, 347
 TAGE's, 62, 165, 173, 174
 tandpasta, 354
 taperingstrips, 192, 304, 312, 313
 tarbot, 81
 tarwe, 164, 167, 187, 241, 323, 325, 326, 336, 338
 tarwebloem, 252, 254, 327, 336
 tarwebrood, 335, 336
 tarwe-exorfinen, 325
 tarwegewas 'optimaliseren', 337
 tarwegras, 337
 tarwekiemolie, 73
 tarwevariëteiten, 187, 338
 tarwezuurdesembrood, 336
 taurine, 238
 T-cellen, 122, 351
 teff, 74
 te hoge cortisolwaarden, 353
 te hoge insulineaarden, 354
 te hoge lactaatwaarden, 44, 205
 te hoge NPY-waarde, 347
 te hoge oestrogeenconcentratie, 330
 te vetrijk dieet, 209, 236, 237
 tekort aan DPP-IV, 262, 297
 tekort van het groeihormoon, 332
 telomeren, 210, 221
 tempé, 345
 testosteron, 46, 47, 320,
 testosteroninjecties, 302
 teveel aan oestrogeen, 345
 TGF- β , 345
 THC, 105, 130, 132, 216
 Th2-dominantie, 146, 223, 325, 326
 therapiemoetheid, 292, 369
 therapieresistente patiënten met onbegrepen klachten, 358
 thermoregulatie, 333
 thimerosal, 352
 thioacetamide, 224
 tight junctions, 120, 228

tijdelijke antibeloningsstof, 356
 TNF-alfa, 224, 354
 toegevoegde suikers, 155, 270, 285, 286
 toename van cholesterol, 332
 toename van glutamaat, 17, 38, 44, 84, 128, 153, 194, 277, 284, 287, 306, 320, 356, 263
 tofu, 252, 254, 345
 tomaten, 114, 156, 159, 253, 255, 284, 303
 tonijn, 71, 72, 81, 166, 251, 254, 352
 tonsillitis, 349
 tortillas maïs, 71
 toxische stress, 60, 83, 170, 359, 362
 transcytose, 325
 transgenerationale epigenetische erfelijkheid', 270
 transgenerationale erfelijkheid, 22, 34, 47, 138-140, 359
 transvetten, 63, 161, 162, 197
 trauma, 138-141, 227, 288
 trauma aan het ruggenmerg, 227
 traumatisch verleden, 82, 170, 198, 288, 361
 traumatische aanleg, 274
 traumatische ervaringen, 58, 139, 140, 141, 210, 270, 288
 traumatische jeugd, 210, 320
 traumavragenlijst, 371
 trichophyton mentagrophytes, 215
 triggers, 141, 170, 287, 289, 362, 363
 triglyceriden, 58, 61, 70, 122, 169
 tripeptide, 230
 TrkB, 105, 221
 trombose, 61, 214, 347
 trommelvlies, 348
 troostvoeding, 11, 16, 19, 20, 21, 23, 30, 36, 39, 43, 47, 48, 84, 100, 130, 132, 133, 135, 137, 141, 143, 153, 154, 238, 257, 264, 280, 286, 313, 316, 320, 357, 358
 Tropomyosin receptor kinase B, 105, 221
 TRPV1-activiteit, 362
 TRPV1-agonisten, 363
 TRPV1-overgevoeligheid, 160, 166, 202, 217, 225, 226, 239, 241, 271, 276, 277, 278, 293, 358, 361-364
 TRPV1-problematiek, 293
 TRPV1-receptor, 278, 293, 361-393
 TRPV1-triggers, 362
 trypsiene, 341, 346
 tryptofaan, 203, 213, 216, 245
 type-1 collageen, 349
 Tyr-MIF-1, 349

U

uien, 114, 156, 220, 253, 255
 uitdagingen, 15, 27, 132, 316
 uitdroging, 44
 uitgeput, 35, 44, 45, 55, 83, 93, 100, 128, 230, 269, 270, 286, 288, 302, 306, 339, 362
 uitgeput door stress, 369
 uithoudingsvermogen, 208, 309
 uitlaatgassen, 286

uitslag op de huid, 355

V

vaccins, 87, 88, 155, 181, 199, 312, 352, 353
 valine, 245, 249
 vanille, 363
 vanillevla, 263
 varkensvlees, 71, 252, 254
 varkensribben, 71
 varkenslever, 71
 vasculitis, 351
 vasten, 86, 107, 117, 122, 127, 137, 156, 158, 190, 222, 248, 285, 302
 vastenkuur, 271
 vasthoudstof', 140, 269
 vechtscheiding, 170, 310
 veelvuldige katers, 314
 veganisten, 77, 123, 169, 236, 242, 249, 250
 veganistisch, 75, 78, 158, 179, 183, 187, 248, 271
 veganistisch eten, 76, 101, 158, 159, 184, 309
 vegan-resetdieet, 276
 ventilatie, 294
 verandering van de hersenactiviteit, 330
 verbondenheid, 12, 46, 56, 61, 133
 verbranding, 59, 62, 64, 65, 190, 213, 219, 287
 verdoving, 151, 280, 363, 366
 verdriet, 260, 279, 297
 vergevorderd stadium van endorfineresistentie, 358, 360
 vergevorderde endorfine- en dopamineresistentie, 330
 vergevorderde glutamaatdominantie, 159, 288, 293
 vergevorderde ontregeling van het ECS, 170, 171, 231,
 vergevorderde ontregeling van het endocannabinoïde-systeem, 170, 320
 vergevorderde ontregeling van het endorfine- en endocannabinoïde-systeem 276
 verhoogde urine-magnesiumuitscheiding, 184, 217
 verhoogde IgG-gluten antistoffen, 327
 verhoogde insulineafgifte, 245
 verhoogde prolactinewaarden, 329, 333
 verhoogde urine-magnesiumuitscheiding, 238
 verhouding tussen witte en bruine vetcellen, 283
 verkeerde levensstijl, 99, 257, 306
 verkouden en ziek, 310
 verlatingsangst, 19
 vermageren, 77, 171, 219, 237, 282-284, 308, 309, 354
 vermeend' gevaar, 362
 verminderd zicht, 351
 verminderd zicht en het afsterven van de bloedvaten in de extremiteten, 351
 verminderde ejaculatie, 328
 verminderde hartspiercontractie, 329
 verminderde longcapaciteit, 307
 verminderde opname van glucose, 58, 246
 verminderde plezierbeleving, 349

- verminderde vruchtbaarheid, 345
 verminderen van kankercellen, 223
 vermoeid en humeurig, 315
 vermoeidheid, 22, 45, 60, 61, 64, 131, 159, 171, 182, 193, 194, 200, 203, 204, 231, 256, 257, 269, 270, 288, 290, 294, 302, 331, 332, 335, 349
 veroudering, 108, 203, 221, 248
 verouderingsprocessen, 89, 172, 208, 221, 222, 251
 vers fruit, 272
 verse koriander, 237
 verslagen, 369
 verslaving, 18, 35, 43, 45, 48, 50, 56, 58, 60, 61, 64, 82-85, 132, 148, 151-153, 159, 180, 194, 195, 201, 209, 211, 218, 239, 260, 261, 274, 275, 280, 284, 295, 300, 303, 306, 309, 316, 317, 355, 371
 verslavingsgedrag, 15, 20, 349
 verslavingsgevoeligheid, 64, 173
 verslavingsproblematiek, 83, 261
 verslavingstherapieën, 152
 verslavingszorg, 314, 316, 318
 versneld hartritme, 272
 versnellen de tumorgroei bij borstkanker, 330
 verstopte of lopende neus, 351
 verstoring van de darmflora, 344
 vertraagde maaglediging, 300, 304, 348, 355
 vertraagde psychomotorische ontwikkeling, 329
 vervuilde binnen- en buitenlucht, 306
 verwerking van glucose, 64, 84, 281
 verzadigingseffect, 177
 verzadigingsgevoel voor vet, 329
 verzorgingsproducten, 167
 verzuring, 203, 208, 276, 363
 verzwakking van de stressweerstand, 19
 vesikels, 360
 vetcel-linolzuur, 171
 vetopslag, 51, 64, 82, 219
 vetreserves, 62, 66, 237, 282
 vetrijk dieet, 78, 125, 209, 236, 237
 ve-tsin, 164
 vette vis, 77, 79, 95, 101, 166, 186, 217, 233, 237, 246, 308, 353
 vetverbranding, 64, 190
 vetweefsel, 219, 227, 281
 vetzuren, 62, 78, 81, 108, 161, 167, 168, 185, 228, 229, 246, 278, 281, 308
 vetzuur, 62, 63, 67, 76, 78, 172
 vetzuurgehalte, 185
 vetzuursamenstelling, 284
 vicieuze cirkel, 85, 153, 218, 274, 280, 298, 316
 virale infecties, 43, 61, 231, 270, 339
 virus, 38, 68, 87, 88, 203, 206-208, 214, 350
 virussen, 68, 87, 92, 116, 131, 140, 150, 214, 350
 vis, 67, 75-81, 85, 95, 101, 105, 109, 110, 166, 168, 172, 173, 179, 184-186, 217, 225, 241, 243, 246, 248, 264, 276, 278, 308, 309, 352, 353
 viskwekerijen, 185
 vis-resetdieet, 77, 80, 106, 179, 180, 184, 247, 260, 266, 273, 281, 293, 298, 305, 308, 312, 317, 321, 363
 visuele overstimulatie, 47
 visvel, 353
 visvoer, 183
 vitamine A, 80, 168, 308, 350
 vitamine A en K, 308
 vitamine B12, 76, 82, 123, 136, 168, 169, 236, 304, 346
 vitamine C, 89, 223
 vitamine D, 49, 54, 61, 67, 90-98, 105, 106, 108, 116, 126, 127, 169, 215, 220, 230-238, 242, 245-247, 267, 268, 270, 275-278, 293, 298, 305, 306, 308, 309, 321, 327, 343, 364
 vitamine D- en glutathiondepletie, 91, 277
 vitamine D3, 92, 93, 95, 108, 127, 230, 232, 267, 270, 293, 309, 364
 vitamine D-deficiëntie, 96, 126, 232, 245
 vitamine D-huishouding, 98, 235, 236
 vitamine D-tekort, 92, 94, 96, 97, 230, 232, 233, 235, 242, 246, 247
 vitamine- en mineralentekorten, 296
 vlees, 52, 62, 67, 71, 72, 75-79, 85, 104, 105, 108-110, 111, 155, 158-160, 167, 168, 170, 172, 173, 179, 181-184, 188, 197, 225, 237, 241, 243, 248, 251, 252, 262, 266, 270, 273, 281, 286, 298, 305, 321, 324, 327, 352, 363
 vlees-exorfinen, 324
 vleesindustrie, 181
 vleesvervangers, 187, 345
 vleeswaren, 167, 187
 voedingsadviezen, 55, 85, 172, 243
 voedingsexorfinen, 323, 331, 335
 voedingsindustrie, 63, 66, 68, 156, 158, 162, 163, 173, 174, 176, 178, 189, 243, 246, 301, 312
 voedingsnormen, 243, 244
 voedingsopiaten, 261, 323
 voedingssupplementen, 28, 89, 90, 96, 127, 135, 136, 156, 165, 182, 199, 202, 207, 209, 216, 225, 232, 233, 234, 262, 267, 270, 272, 276, 277, 289, 293, 296, 298, 304, 309, 312, 313, 317, 321, 335, 352, 354, 360
 voedselallergieën, 41, 206, 223, 325, 351, 355
 voedselintoleranties, 315
 voldoende nachtrust, 191
 voorkomen van luchtweginfecties en -allergieën, 350
 voorouders, 147, 180, 272
 vorming van bloedvaten, 351
 vreetaanvallen, 58, 61, 64, 82, 131, 256, 279, 300, 303, 328
 vreetbuien, 82, 84, 132, 279, 280
 vrije radicalen, 69, 91, 108, 160, 161, 222, 353
 vrije radicalen zoals superoxide bij oxidatieve stress, 353
 vruchtbaarheid bij vrouwen, 327
 vruchtensappen, 189

W

waardering krijgen, 319
walnoot, 74, 110
walnootolie, 73
walnoten, 175, 252, 254
wandelen, 21, 86, 148, 190, 191, 271, 277, 286, 299, 306
water, 86, 91, 103, 105, 159, 165, 180, 189, 190, 212, 226, 241, 258, 260, 281, 284, 329, 336, 364
waterfilters, 357
waterkers, 253, 308
watermeloen, 165, 189, 308
waterverzachters, 354
weefselbeschadiging in de hersenen, 240
weekmaker in plastics, 23, 102
wei, 354
weipoeder, 251, 254
wei-proteïnepreparaat, 249
welvaartsaandoeningen, 22, 64, 85, 107, 158, 169, 219
welvaartsziekten, 36, 52, 60, 65
werkomgeving, 30, 148
werkverslaving, 43, 297
wiegendood, 329, 335, 354
wijn, 12, 16, 110, 114, 157, 188, 308, 354
wijndruiven, 188
wilde zalm, 81, 185, 186
wilskracht, 28, 132, 295, 298
winden en krampen, 315
winterdepressie, 106, 220
wit vet, 219
wit vetweefsel, 219, 281
witbrood, 106, 109, 113, 189, 264
witte bloedcellen, 41, 351
witte vetcellen, 58-62, 64-66, 82, 122, 123, 171, 219, 281-285
witvis, 166
woede, 288
woedeaanvallen, 131, 297
wokken, 109, 159, 160, 172, 173
wondheling, 87, 149, 218, 351
workaholic, 295, 298
wortelen, 156, 253, 284, 309
www.brainq.nl, 147, 266, 305, 313
www.brainq.nl/checklists, 129, 147, 371

X

xanthine oxidase, 212
XTC, 43, 314

Y

yoga, 148, 257
yoghurt, 72, 114, 160, 186, 237, 253, 255, 266, 270, 298, 335, 345

Z

zaden, 62, 74, 79, 85, 103, 110, 157, 168, 175, 178, 184, 237, 262, 270, 285, 298, 363
zalm, 71, 72, 80, 111, 112, 155, 185, 186, 251, 252, 254, 352
zalmfilets, 185
zalmforel, 81
zeeduivel, 81
zeewier, 251, 254
zeewolf, 81
zelfbeeld, 273, 316
zelfdoding, 170, 275, 311
zelfherstel, 12, 13, 41, 53, 87, 90, 100, 121, 144, 148-151, 154, 180, 188, 209, 257, 267, 275, 308, 309, 368
zelfherstelsystemen, 257
zelfmedicatie, 302
zelfmutatie, 310, 311
zelfregulerende intelligentie, 13
zelfvertrouwen, 25, 302
zelfzorg, 20
zenuwstelsel, 49, 58, 99, 117, 201, 226, 227, 287, 296
zetmeel, 95, 110, 155, 165, 187, 189, 195, 197, 346
zetmeelproducten, 189
ziekte van Huntington, 123, 348
ziekteverwekkers, 351
zilvervliesrijst, 189
zink, 107, 202, 240, 346
zintuiglijke stress, 43
zoet broodbeleg, 187
zoete aardappel, 189, 190
zoetstoffen, 155, 173
zon, 94, 95, 230, 220, 233, 234, 235
zonnebloemolie, 66, 172
zonnebloempitten, 74, 254
zonnelotion, 234
zorginstellingen, 264,
zorgverzekeraar, 198, 258, 312
zoutarm dieet, 264
Zuid-Koreanen, 234
zuivel, 16, 27-30, 63, 77, 128, 135, 142, 159, 160, 168, 186, 261, 269, 270, 273, 305, 327, 330, 334, 335, 339, 343, 344
zuivel-exorfinen, 349